СИЙЛЕ ХИЙЛА КОММУНИСТИЧЕСКИ КЪАХЬЕГАМА КОЛЛЕКТИВАЙ, УДАРНИКИЙ, ПРОИЗВОДСТВА ХЬАЛХА ЛАТТАРИЙ, НОВАТОРИЙ!

(КПСС ЦК ТIаьхьехьаршара).

МАССА А МЕХКАШКАРА ПРОЛЕТАРЕШ, ВIАШАГIКХЕТА!

СЕРДАЛО

Свет

Советски Союза Коммунистически партин Нохч-ГIалгIайн обкома, Нохч-ГIалгIайн АССР Лакхарчу Советан Министрийн Советан орган. Орган Чечено-Ингушского обкома Коммунистической партии Советского Союза, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР.

АРАДУЬЛ 1923 ШЕРА ДЕНЗ

№130 (3987). | Ера, 29 октябрь, 1964 шу. | Мах 2 кап.

КЪАХЬЕГАМХОЙ ДЕГАШКА КХОАЧАШ

Нохч-ГIалгIайчен беррига къахьегамхой санна, дикачу гIулакхашца накъа болх Сийлахь-боккхачу Октябра 47 шу дузачу денна республикан культпросветучрежденийн болхлой а. Цар дика кхетаду шоашта хьалхашка латта декхараш мел бехктокхаме да. Уж толамца кхоачашдара тIадерзадаьд цар шоай беррига низаш.

Культура болхлоша хIанз шоай керттерча декхарех ца1 лерх1 кхашка чуйнина гуйран балхаш деш боахкача юртбоахама къахьегамхошта новкъостал дар, цар культурин хьашташ дизза IалашдаР.

Дукха я вай республике кхетамца болх вIаштIехьбаьккха йола культпросветучрежденеш.

Урус-Мартана района культура Шен коллектив еррига республике гIолла цIи хеза я. Дукхача шерашка дена хьайоагIа ва дикача гIулакхашца белгалъевлаш. Хьокхаме болх бу цо ухх шера а. Культура ЦIагIа вIашагIъелла дика, художественни самодеятельность а. Болх беш тайп-тайпара кружокаш я. Культура Шен болхлой каст-каста хул кхашкарча къахьегамхошта концерташ уттадеш.

Кхетамца болх вIаштIехьбаьккхаб Гехински культура Шен коллективо а. Цига хIанз болх беш 6 кружок я. Художественни самодеятельносте хьинаре дакъа лоац юртарча хьехархоша. Самодеятельносте дакъа лоацаш 13 нохчий йоI я.

Юрта бахача наха геттара дукха езаш я Наурски районера Савельевски яха клуб. ХIара саръхьа боккхача безамца ух цига къахьегамхой. Массаза а сакъердаме хул клубе. Дика вIаштIехьбаьккхаб цига дикагIбарий опыт дIа-юха йовзийтара болх. Клубе тайп-тайпара тематически сайренаш вIашагIъехк. Цига шоай балха опытах дувц хьалха латтача къахьегамхоша. Болх хьы а товбара чIоагIа къахьег клуба заведующи йолча нохчий кхалсага Куснева Зинас.

Дика болх бу цигарча библиотека а. Кхетамца вIаштIехьъяьккхай гойтара агитаци. Нахаца айхха бувзам болаш лелабу болх библиотека заведующе М. Вьюнниковас. Библиотека балха шерра юкъеяккхь кердадараш. Юрта бахача хIара дезайга книжка кхочийта вIаштIехьдаьккхаа библиотека болхлой.

Наьсарен производственни управлене чудоагIача боахамий къахьегамхошта дика йовзаш я Долакоара агитбригада. Каст-каста хул из кхашка къахьегамхой болча. Массаза а безаме тIаьш цуя концерташ. Агитбригада кулгалхо нов. Картоев художественни самодеятельность дукха езаш а, хIаьта йоккха говзал йолаш а ва. Агитбригадa репертуар моттигерча вахарца бувзам болаш а сакъердаме а хул. Агитбригада дакъа лоацараша шоаш дIалехьача моттиге арахец къахьегама листокаш.

Болх дика беш я Яндрера библиотека. Книжкаш дешара дукхагIа нах юкъеувзаш чIоагIа къахьег библиотека заведующе Котикова Iайшата.

Шерагара шерага дегIайоагIа республика художественни самодеятельность. Из къаьгга хьагойт Сунженски района культура ЦIагIа ухх шера оперни коллектив вIашагIъелла хилар. ХIанз цу коллектива кийчъю «Запорожец Дунайн дехьа» яха опера. Цига дакъа лоац района интеллигенци.

Республика культпросветучрежденей дика гIулакхаш дувцаш дола масалаш кхы дукха а доаладе йиш я. Цхьабакъда, цар балха юкъе хIанз а дукха кхоачамбоацараш да. Дукхача культура учрежденешка болх ледара латт. Цхьайолча клубашка геттара ца кийчлу художественни самодеятельноста Еррироссийски хьажарга. ХIанз а Iанга кийчъянза клубаш йолаш а дукха моттигаш я.

Художественни самодеятельноста коллективай болх геттара ледара латт Наьсарени Шален районашка. Бакъдар аьлча, цу шинна а районе тиика къахьийгаз Iанга культура учрежденеш кийчъяра, вешта болх вIаштIехьбаьккхара леи хайра хIама дац.

Цхьайолча юрта Совета кулгалхоша вIалла теркo яц художественни самодеятельноста болх тоабара. Урус-Мартана районерча Орехово яхача юрта хьалъаь дика керда клуб я. Бакъда, цу чу беш вIалла болх бац. Цига яц художественни самодеятельноста коллектив. Цу юртарча Совета председатель нов. Хасиев ше ва самодеятельностага къажара комиссе председатель. Бакъда, шийна хьалхашка латта декхараш кхоачашдаралa-м сагота вац из.

Дукхача кхоачамбоацараш да Ножай-Юрта культура учрежденешка а. Дукхача клубайи библиотекайи болх просветительни самале ба. къахьегама овсарле лакхъярен колхозий экономика чIоагIъярен дешаца кIезига бувзам лелабу. кхоачамболаш пропаганда яц Iилманна карагIдаьначоан юртбоахама производстве хьалха латтарий опытан. Юстара лача цхьайолча юрташка клубаш, библиотекаш яц, аьхки мара кино хьокхац, ледара лелабу кхетама болх.

Культпросветучрежденей балха юкъера цу тайпара кхоачамбоацараш дIахо ца метаргдац. Шенхашта тоабе беза болх. Культурно-массовии кхетамеи балха юкъметтиг а хинна дIаотта еза еррига культура учрежденеш, уж дика кийчъе еза Iанга.

Бахархой хьашташ дизза Iалашдеши КПСС ЦК июньски Пленумо дIадеххача тайпарен вIаштIехьбаьнкха хила беза хIара клуба болх. ДукхагIа е еза тематически сайренаш, тIаьгIерта къовсам лоаттабе беза дына гIулакхашта, нигта дIаяхача замах юхедисача воча гIулакхашта духьала.

Культура учрежденеш дехкарийла я кхетама балха керлача формай ловрIаш бе, цу балха хьехархой, медицина болхлой, юрта боахама специалисташ юкъеоза.

ХIанз шерра кийче еш латт художественни самодеятельноста Еррироссийски хьажарга. Республика хIара клуб хила еза цига дакъа лоацаш. Моттигера Советаш, культура Министерство пахаддаш терко еш хила еза культпросветучрежденей балха.

Доккхий а бехктокхаме а декхараш да культпросветучрежденешта хьалхашка латтараш. Уж сийленца кхоачашдара беррига низ тIабахийта декхарийла ва культура хIара болхло. Къахьегамхой дегашка кхоачаш вIаштIехьбаьккха беза болх.

РЕСПУБЛИКА КХАШКА

Лоаман колхозашка

Советски района «Ше доамаро» яхача колхозе 75 гектара тIа хьалкхедъй вдатенйна хаьрхIа йола хьажкIаш. 70 гектара тIара хьажкIаш чуйица яьивай уххаза. Юххьанца дена дика къахьийгаз хьажкIаш хьалкхеен Абуев Iалдал-Хьамида кулгалдеча бригада членаша Ахмадова Совдата, Шикаева Эгилас, Бориева Зайнаба, кхычар. Хан хаднахьа дир цар хьажкIашта овсараш, кхьлоза гIулакхаш. Цулхьа, паднах чуя езараш 20 центнер мара йоацача хIара гектара тIара 23—24 центнер фуаллъьа хьажкIаш чуенай царех хIаране.

Денна 40—50 car хул колхоза хьажкIаш чуяиаш. Ухх деношка чуйиа хрьа юхейнсача цце гектара тIара хьажкIаш, йоах колхозхоша. Шоай доп бакъе гIерташ тIаьгIеrтта къахьег цар.

10 гектара тIа коартолаш хьалкхедьй ухх шера «Ше доамаро» яхача колхозе. Гектара ве хиннай уж. Ялх гектара тIара чуйицарош барх1 тонн мара яц. 13 центнер коартолаш мара ялац уххаза хIара гектара тIара.

— КIезига хIана йоал коартолаш? — хаьттача колхоза председатела Угтбаев Шапте жоп ду:

— ЖагIа дукха боаш ве да аьтта. Бакъда, цухуза дил коартолаш ве хилар. ХIана аьлча, из хьувиъъал хьалкхебьбац Мацарова Мансура, Ахмадов Махьмада, кхычар а. Хашнахьа овсараш а гуннаш а дир цар коартолашта. ХIаьта кхыча гектарашка йоаш латтача хана мара кигзар коартолашта овсар. ТIехьа дир гуннаш.

Дика хиинай коартолаш Мусостов Заудин председатель волча «ХХ-гIа партсъезд» яхача колхозе. 35 гектарах хIаране тIара юкъера лаьрхIача 60 центнер коартолаш йоал уххаза. ДикагIа за хьокхамаш Умаров Махьмада кулгалдечар звено. Юкъера лаьрхIача хIара гектара тIара 90 центнер коартолаш чуяхь лаьвос. СихагIа чуяц коартолаш колхозхоша Шабазова Лейлас, Гуиаева Секиньата, Мурзаловa Рабиiата, Хамзатова Секината, кхычар. Нормах ухх центнер коартолаш хьалхи евача дейнахьа 7—8 центнер коартолаш хьайоах царех хIаране. 23 гектара тIара чуйица яьинай коартолаш, шин гектара тIа мара йисаяц уж. Сийлахьча Октябра дезача цIейна дикача толамашца накъа бахар духьа хьинаре къахьег коартолаш чуяцарааш.

Кхы а 20 гектара тIа алатийна йола хьажкIаш хьалкхеньй колхозе Идиев Мужас кулгалдеча бригадо. 18 гектара тIара хьажкIаш хIанзале а чуйица яьинай.

ДикагIбарий опытах шерра пайда а эцаш вIаштIехьбаьнкха беза лоаман колхозий болх.

П. ЛОМАЛИЕВ.

ХЬУВКЪАМ ЧУИЙЦАБ

Шаьла производственни управлене «Дружба» совхозе дикагIчарех я Ракина Викторa кулгалду бригада. Нов. Ракинас бригада болх вIаштIехьбаьккхабар хьажкIаш свеклаш чуэццашехьа гуйран алат дIало хьиб сахаргйолаш.

Трактористаша Ефимов Васие, Каrнос Михаила, Нестеренко Виктора зеннеи буси шоай тракторашка 20 сахьата болх байт.

Цу бригада 50 гектара тIа хIаране тIара 30 центнер йолаш гибридни хьажкIаши 100 гектара тIара шекара свеклаш чуйинай. Паччахьалкхенна дIаенниай 25 эзар центнер свекла. Шабаха мах планах боагIачу чухнахьа ба.

А. МАГОМЕТОВ.

ЮРТА БОАХАМА КЪАХЬЕГАМХОЙ! КЪОВСАМ ЛОАТТАБЕ ЮРТБОАХАМА ИНТЕНСИФИКАЦИ ЯРА, ЦАХАДДАШ ДIАДОДАР ЛОХ А ДЕШ ЛАЬТТАН ХIАРА ГЕКТАРА ТIАРА ЙОАККХА ПРОДУКЦИ ДЕГIАККХУВЛАРА ТIЕХЬА!

(КПСС ЦК ТIаьхьехьаршара).

Аргувски алат дIачуйиъдеча пункте Iалаьнате дукха кердача къувкъанa хьажкIа тIаозаш латт. Йоккха терко ю цига алат дахьаш яьхка автомашинаш махуала сихагIа IойоассадаРа. Из вIаштIехьдоал дукхагIдолча балханча механизаци ль хиларах. Массехк минута Iойоассаль машинаш юха а хьажкIий плантацешка, боахамий хьаттащка дIаяхьа йиш хул.

Сурта тIа: автомашина тIара хьажкIаш механически Iойоассаеш латт.

Н. Кобиашвиле сурт.

СССР ГОССТРОЕ

ЦА ДЕШ ДИСАР КХОАЧАШДЕ ЙИЪЛАГIЧА КВАРТАЛЕ

Химически индустри дегIайоалаяра капитальни гIишлош хьалъяра план минита кхоачашъю, производственни мощносташ шоай хаиахьа балх бе йолайолийтааа вIаштIехьдаккхара малагIа гIулаккаш де деза, — уж дешаш дийцар 26 октябре СССР Госстроя коллеге заседане.

1964 шу — гIишлонхоша деча балхий боаранга диллача эггара рекордни шу да. Аллха 9 бетта химически промышленносте болх бе йолаялийтай дIадахача шера наьал йолча хана йолаялийтарех 35 процент дукхагIа мощносташ, мехкдаьгта чакхдоахача промышленносте — 18 процент, целлюлозно-кахьата промышленносте — 55 процент, химически машиностроене — 58 процент дукхагIа.

Баьча балха анализ шоаш еш, заседане дакъа лоацараша дийцар гIишлой организацей балха юкъера доккхий кхоачамбоацараш. Мощносташ болх бе йолайолийтаьга хIана а тIехьадус паччахьалкхен плано отталъча задания. Дукха сов цхьанцаралча объекташка йоагIа оборудовани. Цулахх кхадетт Iалаьмате дукха поправкаш юкъехухьаш болча проектировщикаш а.

Уж цIенхаштара кхоачамбоацараш дIадоахаргдола гIулакхаш вIаштIехьдоахаш латт. Цистейолаш йолча еррига объекташка цхьана отталь гIишлойн монтажнии балхам дара, проектно-сметни документаци дIаенна яккхара, оборудовани телара графикаш а. ГIишлош йистеяла еза а тIехьара балхаш чакхдаха деза а ханаш чIоагIъяьй. СССР Госстрое вIашагIъеллай минеральни удобреней промышленноста предприятеши цехаши балх бе йолаялийтарца дувзаденна дола дешаш сихха кхоачашдергдола оперативни группа. Оборудовани Iалашъяра дешаш къоастадеш йола оперативни группа вIашагIъеллай СССР-а СНХ-е а.

Коллеге тIаийцача решене тIа белгалдаьккхад балхаш йиъдагIча квартале сихдергйола а 1964 шера программа толаме кхоачашъергйола а хьеда наькъаш.

Заседане цу тайпара дийцар юрташкара гIишлош хьалъяра план кхоачашъелга минита лел яха долш я. Белгалдаьхар, из хIана а дика делаш на хилар. Производственни гIулакхашта йолча объекташкара гIишлой-монтажни балхий план 9 бетта еррига а 82 процент мара кхоачашъяц. Къаьстта а тIехьабус Казахстана, Туркмене, Азербайджана юрташкара гIишлонхой.

Коллеге решене тIа белгалдоаккх колхозашкеи совхозашкеи гIишлош хьалъяра балхашта механизаци шерагIа низ хр ца хилар.

Коллеге цу тайпара дийцад ин. жевера Козлова системах йола керда виброирокатни станаш болх бе йолаялийта кийчъяра хьакъехьара дош а. Комиссе вIашагIъеллай виброирокатни панелаш хьаесга дIахо дегIадоаладара планаш нийсъяра.

(ТАСС).

ТАЙП-ТАЙПАРА ДА ХЬОКХАМАШ

Урус-Мартана производственни управлене «Самашкинский» совхоза цхьоалагIча отделене хIанзачул тIехьагIа чуяиа езаш 60 гектар совгIа хьажкIаш я.

ХьажкIаш хьокхар цхьа комбайн мара яц. Дийнахьа сарралце шеть, шеть ах гектар мара хьажкIаш хьаьнаш яц.

— Болх беш хIана яц отделенера вокх ши комбайн? — хаьттача отделене управляюще нов. Довлетмерзоева бахьнаш лех. Бакъда, болх геттара ве вIаштIехьбаьккхаб. Цигта кIезига арабоал хьажкIаш чуяца ная а.

Кхы дикагIа вIаштIехьдаьккхацаш хьажкIаш чуяцалга совхоза шоллагIча отделене а. ХIанз а ши бIаь гектар гаргга хьажкIаш я уххаза хьакхаиза латташ. Денна болх беш хул 4 — 5 комбайн. ХIаьта хьатта дукха хьажкIаш йиъвай уххаза. Дийнахьа 50 — 60 тонн хьажкIаш тIаьхьача Ермоловски элеваторе дIадурах 30 — 35 тонн хьажкIаш мара хилац.

220—230 гектар хьажкIаш чуйицай «Самашкинский» совхоза кхоалагIча отделене. 60 — 70 гектар хьажкIаш йисай цига хIаначуя тIехьагIа хьакха езаш. Нормах 3,5 гектар хьакха езача 4,5 — 5 гектар хьажкIаш хьокх комбайнераша Дадаев Аблул-Iазе, Сулейманов Алха, Арсунаев Шахида. Тракторашь итт лафет я комбайнаша хьайоаха хьажкIаш дIакхухьаш. Дийнахьа 8 — 10 рейс е трактористаша Бекишева, Заинаева, кхычар. 30 — 32 тонн хьажкIаш дIаьхьу хьатта царех хIаране.

Дика вIаштIехьдаьккхай хьаьтта хьажкIаш цIеньелган уж наннаш тIа йоттиаеш.

Дика къахьег хьатта хьинар долча балхлоша Дерзева Кхокхас, Шишханова Жималас, Мудаева Басус, Машиева Сайдата, кхычар. Iуррехьа боагIа уж балха, боал болхана чуболхац. 1000 — 1100 килограмм хьажкIаш цIенъю дийнахьа царех хIаране.

Совхоза кулгалхой декхарийла ба лоацача хана балха юкъера кхоачамбоацараш дIадаха.

АМ. ПЛИЕВ.

Октябра сийна

ТХА СОВГIАТ

Грозненский химически комбината нов. Утаина кулгалдеча гранулировании полиэтилена цеха коллективо 15 октябре кхоачашъьй 10 бетта план. Лекхьигзар темпаш ухх деношка а.

10 бетта план кхоачашъьярах йола рапорташ денная комбината ацетона синтетически хубителаши арахецача цехаша а.

Ухх бетта дIадахача деношка фенол 106 процент, ацетон 107 процент совгIа, хIаьта спирт 113 процент гаргга арахийцад комбинате. Цу доккхийча совгIатаца накъа болх химикаш сийлахь-боккхача Октябра цIейна.

К. ВЛАДИМИРОВ.

7-ча шера чотах

«Малгобекнефта» НПУ буруш деттача шоллагIча контора коллективо социалистически декхараш тIаийцад цIей сийна семилетка ялхлагIча шера план 7-ча ноябрага кхоачашдe. Цу дакъе шерра социалистическая яхь йоаржаьй бригадашта. Шоай коллективашта юкъе. Цо таре хиний тай дика къахьегама толам бахха. Октябрь бетта буруш тохара план 14 ди хьалха кхоачашъяьй. Дукхъял кхоалагIча квартала паччахьалкхенна кхоахь ахча 115 эзар сом да. КхоалагIча квартала баьча балха итогаш йича промысла комитетен «Малгобекнефта» НПУ-и карара кара тела Ше байрах елар колл[illegible].

Ухх шера къаьстта дика къахьег тха рационализатораша. Кийчъяь рационализаторски предложенеш 67 я, царех балха юкъейихьай 33 предложени. Цар паччахьалкхенна бель пайда 33 эзар сом ахча да. Тхьо эзар гаргга сом ахча кхоадаьд керда техникеи методаши балха юкъехьаьрах. ДикагIболча рационализаторех вoapхIаш ба мастераш-коммунисташ ин. Н. А. Бахчеванджов, Н. Н. Кунченко, Н. Н. Бузулуцкий, В. А. Калайтанов, кхыбараш.

Тха контора болх беча буруш деттача ворх1 бригадах ялх [illegible] летта 7-ча шера чотах болх [illegible] я. Царна юкъе я мастераша ин. Панкова, Загилова, Хетагурова, Майсеренкос, кхычар кулгалду бригадаш. Новкъостийна А. Н. Яценкова, Т. Д. Таранова кулгалдеча бригадаша хьакъе йоалъьй № 863 йола буровой.

Контора еррига бригадаш, цхьий коллективаш бокъха къовсам лоаттабеш я коммунистически къахьегама сийлен цIи яккхара. Ухх шера кхаь коллектива из сийлен цIи еннай. Царна юкъе я ин. Панкова, Бахчеванджова, Багаевске кулгалду бригадаш. Конторерча 390 болхлочух 352 совкоммунистически къахьегама ударник яха цIи яккхара къовсам лоаттабеш ва, хIанзалехьа царех 70 сага из сийлен цIи еннай.

Дикача къахьегама толамца накъа еннй тха контора коллектив Октябра дезача цIейна. 26-ча октябре буруш тохара шера план кхоачашъяьй. Бо шу дизалехьа шера планал совгIа 2 эзар метр буруш тоха дош денная тха коллективо. Из декхар кхоачашдергхилараx дог тийша ба буруш детторащ.

С. ГОСТИМИРОВ, «Малгобекнефта» НПУ № 1 йолча буруш деттача контора партбюро секретарь.

НАЬХА ХЬАШТАШ КХОАЧАШДЕШ

Сийлахь-боккхача Октябра 47 шу дизара сийленца накъа йоах швейно-трикотажни объединене, бытови обслуживани еча управлене, кхыгIире беча фабрика предприятеш.

Ухх шера 10 бетта план хаьал дукха хьалха кхоачашъьеча швейно-трикотажни производственни объединене ер бутт чакхбаьлехьа 131 эзар сома продукци арахецаргъя. Къаьстта дика болх бир №№ 4, 5 йолча баракъаш тегача фабрикаша е нитта кертерча ирахйате а коллективаша.

Дика къахьийгар бытовой обслуживане управлене индивидуальни барзкъаш тегача фабрика коллектива а. 10 бетта план 15-ча октябре кхоачашъяьй цо. Производственни планаш хаьал хьалха кхоачашъярах хьалхарчаца рапорташ делар нов. Авапова кулгалдеча № 11 йолча, нов. Ульяновас кулгалдеча № 8 йолча, нов. Курнев керто латтача № 18 йолча, нитта ахкача ателье [illegible].

Юрташка болх бе уллаш йола бригадаш вIашагIъяккхай индивидуальни баракъаш тегача фабрике. Колхозий, совхозий фермашка, ихашка хулача цар юрташкарча къахьегамхошкара хьаийцад 879 сома заказ. 10 бетта планах совгIа 35 эзар сома бахархой хьаштан кхоачашдеогда фабрико.

Къахьегама толамашца цIейна накъа йоах совнаькхоа кхоа гIире беча фабрика коллектив а. Валови продукци арахецара 10 бетта план 10-ча октябре кхоачайи а еш. план совгIа 223 эзар сом продукци еккай цо паччахьалкхенна. ДикагIа къахьийгарех я нов. Антоьян начальник вола № 3 йолча [illegible] а.

Б. ШАДИЕВ.

Ялх шера план я!

Тахановчух кхоана дукхагIа хьача деннах къахьегаш я Грозненски крекинг-завода установкай коллективаш. Цу дакъе шерра социалистически ях йоаржаьй цар массане а. Яхье ди тIехьа совдоах къахьегама толамаш. Валови-продукци арахецара итт бетта план 21-ча октябре кхоачашъяьй завода технологаша. ХIанзалехьа Сийлахь-боккхача Октябрьски революце 47 шу дузача денна сийна ноябра чоках арахийца продукци итташ эзараш тоннаш я.

Семилетка план массехк бутт хьалха кхоачашъе лерх1 завода коллективо. Из по дизаз кхоачашдергхилар хIанзлехьа гучадаьнвад. Валови продукци арахецара ялх шера план 10-ча октябре кхоачашъяьй цо. Ер шу дизалехьа семилетка ворх1агIча шера чотах бIаьн эзараш тоннаш продукци арахецаргъя технологаша.

Российски Федераце 30 миллиард фонде а дика дакъа лоац завода технологаша. Ухх шера электроэнерги, хий. Iы, кхыйола реагенташ кхоачарах паччахьалкхенна бIаь пайда эзараш сомаш ахча да. Планал совгIа арахийцад цхьа миллион 877 эзари сома мехьа продукци.

Уж къахьегама толамаш доахача дика болх барца белгалъяьлла я Ревунов Андрея кулгаду Копвевой Олега цIи лелаю № 15—16 йолча установка коллектив. Валови продукци арахецара итт бетта план 21 ди хьалха кхоачашъяьй цо, хIаьта ухх бетта план 105 процент кхоачаш а еш планал совгIа массехк эзар тонн продукци арахецаргъя. Дика къахьегарца белгалъяьлла я ин. Валускина, Шевцова, Морова, кхычар кулгалду бригадаш.

Нитта дика къахьегаш я ухх бетта 10-ча дийнахьа итт бетта план кхоачашъяь коммунистически къахьегама сийлен цIи лелаю нов. Бурлакова кулгалду № 5 йолча установка коллектив. 12-ча октябре из план кхоачашъяьй нов. Литвинова кулгалдеча № 13—14 йолча установка коллективо а.

Дезача цIей сийна цар массане а лерх1 цхьайтта бетта план 7-ча ноябрага кхоачашде. Уж декхараш хIанз толамца кхоачашдеш да.

В. ДОТМАРЗИЕВ.

ПЛАНАЛ СОВГIА

ХIамаш тегача № 4 йолча фабрика Наьсарен филиала коллективо шоай торонашка а хьежа Октябра дезача цIей сийна планал совгIа валови продукци 5 бIаь сомеи товарни продукци цхьа эзар сомеи арахеца декхараш тIаийцадар.

Уж декхараш толаме кхоачашдеш да. Валови товарни продукци арахецара шие декала план 101,3 процент кхоачашъяьй, планал совгIа арахийца продукци бIаьш сомаш мах болаш я. Къаьстта дика къахьегаш ба новаторащ мотористаш — коммунистически къахьегама ударникаш ин. Зазоева Хадишат, Мартазанова Тамара, царех хIаране бетта план кхоачашъю 150—160 процент. Нитта дика къахьегаш ба хIамаш тегараш Хаматханова Рукъет, Котиева Фатима, Могушкова Золовйан, кхыбараш.

И. ПАШЕННЫХ.

Ши бутт хьалха

Цхьа кIира совгIа ха мара яц Сийлахь-боккхача Октябрьски революце 47 шу дизара цIей дезае. Цу дезе сийна дог гIеадоаккха къахьегама толамаш доахаш накъа йоагIа Грозненски рудни йоацача материалий управлене коллектив. Валови продукци арахецара итт бетта план август беттa хьалхарча декале кхоачашъяьй цо. Планал совгIа хIанзалца кхьа арахийцa продукци 47 эзар сома мехьа я.

Шай торонашка а хьежа дезача цIей сийна керда социалистически декхараш тIаийцад управлене коллективо. По доп деннал валови продукци арахецара шера план ши бутт хьалха кхоачашде. ХIанз хIама на чушаш кхоачашъяьй на план. Уж декхараш кхоачашдеча къаьстта дика къахьийгар Цуров Ахьмада кулгалдеча Аргунски карьера коллектив нов. Сандова кулгалдеча Чернейски карьера коллективош, нитта кхы дукххачар а.

Б. КОСТОЕВ.

ТОЛАШАГIЙОЛЧА ОПЫТА—ШЕРРА НИКЪ

ТолашагIа йолча опыта пропаганда яро лерхIар — кхыбараш цунах пайда эца, и практикана юкъехьа Iомабар. Цхьабакъда, из дехар массеза а дац толаме кхочашдеш. ГIуллакх сенах лаьтт аьлча, из латт, пропаганда хIанз а соь абстрактни хиларах, из говзалца еш ца хиларах, цудухьа керла, прогрессивни мехдар производствана юкъедалийра цо мIемига новкъостал деш хиларах.

Лекцешкех брошюрашкех кхы мехдаршца дIахьокха а бийя мара букнаш моллагIча новаторски болама чулацам, цунах бола экономически пайда.

ХIьта новаторо лаьхха хьокхамаш гойташ йола методаш дукхагIча кана дьагуча ца боахаш, наха дика кхета ца еш юс. Цу тIа а, дуща дIадоладь хIамаш чаккдоахаш беча организаторски балхаца массаза чIогIагIьеш а хилац пропаганда.

Цунах да мIаштта массеха шера пхьан районашкарча цхьан предприятешкех гIишлошкех йоккха экономически эффективность йола къахьегама прогрессивни методаш юкъе а ккхуьаш, вокхазакъа къаьнача Iаьдалах болх беш хилар.

Цуьна дуьхадехьа боккха лоархIам болаш я промышленни предприятешкара «Знание» ахача Общества юкъханцара организацеш. Партийни организацей боевой гIончаш я уж къахьегама толашагIа йолча методаш пропаганда ярен болхлоьшта уж Iомаярен гIулакха. Цу группашка айхха буво шоай болх предприятей методически советашца, ИТО, ВОИР-а организацешца, технико-экономически советашца, общественни конструкторски бюрошца. Технически прогресс бахьан долаш, Iалмана, техника карагIдьинараш, толашагIа йола опыт производствана юкъеяхьар духьа лоаттабеча къовсаме цу общественни организацешца хьета къа пхьана тохаро дика торо лу толашагIа йолча опыта пропаганда яра.

Масала, Заводской районерча Общества членаша укх шера 9 бетта 600 соьгIа лекци йийшай Iилма-технически темаех, 11 технически 7 экономически конференци чакхьйаькхай, 2 тематически сайре яьй, къахьегама ветеранашш кагирхойн мIашагIтехаб, и. кх. дI.

ТолашагIа йолча опыта пропаганда ара дика форма я укхаза, предприятешка, мIашагIьехка школаши лекторешм. Цу тайпара школа мIашагIьеллай 321. ТолашагIа йола опыт дIа-юха эцача коммунистически къахьегама 146 школе дешаш 3161 саг хиннав. Цига къамаьлаш ду производстве хьалха латтарашеи новаторашеи, лекцеш еш Iилманек техникан карагIдьинараш дувцаш. Цу тайпарча занятеша новкъостал ду болхлой квалификаци лакхъяра.

Боккха болх баьб Грозненски нефтемаслозавода Общества юкхьанцарча организаце болх бу моттиг йолчча моашта лаьрхIа технически прогресса плац оттаиpa инициатива дIайолаьча 40-ча установка воккхагIа волча оператора СССР Лакхехьарча Совета депутата А. А. Волошина почин дIайоаржаяра.

Завода инженерно-технически болхлоьшца пхьана установка коллектива мIаштIехьдаьлар № 39/6 йолча кердача установка коллектива парафин аккхара толашагIа йола технологи Iомае. Волошин, Мертвишев, Должиков, Шиянов, Терновой, кхыбараш а юкъо болаш болча 40-ча установка 15 операторо боккхагIа болча операторашеи сменах вахта лелайора № 39/6 йолча установке, хIаьта 70 технолога цхьа бутт а балалехьа шоай къахьегама методаш а Iомайир цаь. Из бахьан долаш цу кердача установка коллективо хIара дийнахь-бус 4 — 6 процент тIеххоачашъю парафин аккхара плаш.

«Знание» ахача Общества юкхьанцарча организаце новкъосталца завода методически совето листовкаш арахийцар тIаязъяь Волошина, Шендякина, Гусева, Марьяса, кхычар къахьегама толашагIа йола методаш а йолаш: цар опыт радио чу гIолла дIахкайкаю, болх беча моттигашка болхлошта хьалхашка къамаьлаш деlга мIаштIехьдоах. ХIара доагIа шинаpди опыт дIа-юха эца ла да.

Цудухьа, нефтемаслозаводе толашагIа йолча опыта пропаганда ярен юкъехьарон йиш хилийтар къахьегама овсарле лакхъе, продукци арахецара плаш бетта-бетта тIеххоачашъе, из арахецарга дIадодар 5,5 процент лоьде, ах миллион сом гаргга ахча кхоьд.

ТолашагIа йола опыт Iомаяра, цунна пропаганда яра, из балха юкъеяхьара дика бокха болх бу Грозненски химически комбинатерча «Знание» ахача Общества юкхьанцарча организаце а (председатель ков. Л. Г. Дудина).

Укхаза хан-хаиалца лекцеш еш технически знанеех. ЧоагIа дика чаккъьаьлар укхаза «Производстве дIадолар лохдергдола наькъаш» аьнна тема а йолаш мIашагIтеха хиина экономически конференци. «ЕIоартагIа Iомае экономика» ахар девиз а йолаш доклад йир комбината керттерча инженера — Общества члена ков. А. П. Литвина.

Конференце тIайийцар комбинатера экономически гIулакхаш тоадергдола рекомендацеш. Партком хьежаь цу рекомендацешка, могайир уж. Комбината кулгалхой вежхарийла бир цар ларда тIа деррига технико-экономически хьокхамаш дикка тоадалга, пачхальалкхен плац толаме кхочашъелта белгалдоаккхаш йола, 1964—1965 шш. экономически балха комплексни плац оттае. Химкомбинате технически прогресс ярхар хьахьокх, производствага дIадодар лоадар духьа 10 шера 300 йоккха организационно-технически мероприяти кхоачашъяро, йоккха экономи а еш 5717 рационализаторски предложени чакхъяккхаро.

ТолашагIа йолча производственни опыта пропаганда яра Общества организацеш бизза пайда ийбе яьинай Iилма-технически пропаганда пIеной кабинетийи торенех, пропаганда выставкахи технически средстваехи. Цу тайпара, «Знание» ахача республиканскии Общества дукхача заводской организацешца, пропаганда массе тайпарча формаехи средствахи — лекцеех, новаторий деноех, толашагIа йолча опыта школаех, лекторех, производственно-технически конференцеех, многотиражни газетех, моттигерча радиовещанех — пайда а эцаш, ИТО, ВОИР, новаторий советашца цхьана тIагIертта пропаганда ю къахьегама толашагIа йолча методашта.

Цхьабакъда, белгалдаккха деза, Общества организацеша промышленни предприятешка, транспорте, гIишлоне толашагIа йолча опыта пропаганда яра юкъера цIенхашта кхоачамбоацараш дIадахара гIулакх дукхача предприятешка эсала латташ хилар. Iилма-технически знанешта толашагIча опытам пропаганда ец шоаш хьета къа ИТО-и ВОИР-еи юкхьанцарча организацешца цхьана мIашагIтохара инициатива гойташ ца хилар. Кхы а моттигаш нийсу Общества цхьайолча городской, районни юкхьанцарча организацеша толашагIа йолча опыта пропаганда лоархIам ца бель долча гIулакхашка махьар лоаттабеш.

Машиналькъа транспорте хьалха хдутарий опыта хьалхехьа наттахьа лекци ара йийшац Общества организацеша. Кхы дикагIа ма гIулакхаш Гудермесеи Малгобеки промышленни зонашка а.

Цу долхача хIамах маIаш да, дукхача йокхийча промышленни предприятешка Общества юкхьанцара организацеш шоай мутIарашта инженерно-технически болхлой, новаторан юкъеозара чотах шерлуш ца хилар.

Масала, производство эсалалла тоаяра боккха болх бел латтача творчески уйца кхехкаш латтача дукхха эзараш болхлоехи инженерно-технически болхлоехи латтача «Красный молот» ахача завода коллективе 40 соьгIа саг мара вац «Знание» ахача Общества организаце, цунна юкъе геттара кIеанга ба ИТР-аш, производства новатораш. Бакъдар аьлча, изза массел мара йоккха йоацача организацета йиаш пропаганда юкурьаш толашагIа йолча опыта.

Цу цIанхаштарча а лоархIамерча а гIулакха дешна новкъостал яр партийни организацешкара. «Знание» ахача Общества юкхьанцарча организацеша партийни органий кулгалца дикагIа болх бергбоза гIулакх мIаштIехьдаккха деза, лекторски партийни группай лоархIа дара болх ца а байташ.

«Знание» ахача Общества члена ше майора а дикагIа а къовсам лоаттабе беза керда техникеи технологи юкъеяхьара, дикагIа, прогрессивни мел дар Iомадарен юкъеххувлаеш дешашкарча консерватизмана духьала, моллагIа а, новаторски метод юкъейоаллелга кхестадара бехк болчо, пачхалалкхен дисциплина телхаярах, хайкъа боахана плац йохаярах санна, жоп лургдола порядок оттае хьажа деза. Вай республикерча «Знание» ахача Общества еча лекционни пропаганда лекхар да къахьегама овсарле лакхъяра, промышленносте санна, иштта юрта боахаме а, плащаш социалистически декхараш кхоачаш а тIеттхоачаш а дара къахьегамхой оарцагIбоахаш партийни организацешта чIоагIIо новкъостал дар.

И. ШАМИПОВ.

МЕХКА ЭГГАРА ХЬАЛХА—ГРОЗНЕ

СССР-е эггара хьалха болх бе йолайолийташ йола, хьалхагIа доаккхаш хиннача полиэтиленал дукха а дикагIа дола полипропилен доаккха установка Грозненски химически комбинатера я. Цу установкана кулгалдеш ва отделене начальник П. А. Ширяев.

Установка мIашагIйоллаш а болх бе йолайолийташ а дукха къахьийгар монтажникаша, гIишлойхоша, технологаша, аппаратчикаша.

16-ча октябре хьакхьачар фенол, ацетон, изопропиленови спирт доаккхаш йола пропан-пропиленови фракци, хIаьта хIанз № 131 йолча цехе доаккхаргдолаш полипропилен а да.

17-ча октябре установка йолаялийта аьнна сигнал елар.

Низкъалал а сабар а мIашагIъяйра. Низкъалал хIана яр аьлча, из гIулакх керда, карадерзадаза хиннадаь яр, — цу тIа а болхлой, дукхагIа бараш, технически училище йисте маьькхкиге баьхка а бар; сабаре бар, хIана аьлча, шоаш из болх бе йолалийтале хьалхагIа дика кийч а бенна, шоай низех тешаш хиннадаь.

Установка болх бе йолаллийтар — из эггара бехктохкамера ха я, — хIаьта вагахьа санна аппаратчикашта хьехам е практически новкъостал эшаш моттиг хилча, — цу хана массаза а новкъостала боагIар отделене начальник П. А. Ширяеви цеха начальник Л. И. Речкови, вешта хIана а, хуьц-хуьцаш установке хул уж бIаьрчача дийнахь-бус.

МалагIаш да цу опытии установка декхараш? Декхараш юкъхий да. Оптимальни технологически режим шаръелген оборудоване балха овсарле мелла хьежилтен, аналитически тIахьожам чакхбоаккхилга а дукхагIа пропилен доаккхаргдола хьалаш схьагIа кийчдара тIаьерзадаь ахьдола гIулакхаш лелга а.

Со хилар смена начальника Т. И. Кравченкое кулгалдеча смене. Цига дийцар сона установка болх бе иштта йолаялийтар.

— Цхьадолча лоадамбоанача хIамашкара дIайиххяча, долла хIама дика лелар. Тха смене къаьстта дика аппаратчикаш шоаш хилар хьахьеххад коммуниста Кузнецов Геннаде, мехдаьтта института пхелагIча курсерча студента, комсомолкас Вовченко Людмилас. Хьалхарчох тийша да ректификацие колоннашка махадаш болх байтилга, хIаьта шолагIчох тийша я арахецача продукце дикал.

Къаьстта а дика къахьийгад лаборанткас В. Ф. Согаловаси школера йоалаашехьа а балха елча а балха тIа дикача гIулакхашца белгалъаьнначча а проба йиеча Беликова Нинаси. Уж ба хIара сахьат массаза доал, хIаьта вагахьа санна ийшача хIара ах сахьат массаза доал а, пробаш ийеши анализаш еш этажерка тIа гIолла эда безараш, эггара дукхагIча даьнье продукта дикал лакхъяр духьа, брах йола продукт ца хилийтар духьа къовсам лоаттабераш.

Юхьиг дика дIайолавенай, хIаьта тIагIертта къахьегаш массеха ди дьаьнчул тIехьагIа мIена пропилен производстве а хоагIаргда.

Цеха болхлошта хет, Октябра цIей хьатIаккхачалехьа цхьаккха продукт-полипропилен — химе тамаший мутIарца дIаоттаргья аьнна. Хетарал соьгIа, из иштта хургхилярах дог тийша а ба уж.

В. КУРБАТОВ,
Грозхимкомбината № 131 йолча цеха аппаратчик.

Къона таджикски астроном Васил Сатывалдиев шийна керда гучабаьнна седкъа техка ваьннав. Даьча техканий этогаш аьй но «ЗIамагIча Медведица седкъашкара кердалар» ахача шийн балха тIа.

В. Сатывалдиевна хайнад, детальза таргуча тайпара, геттара керда хьахинна а боацаш, гухьала керда гучабаьнна седкъа из хилар. Малхан пунион юкъе 550 эзар серлала шу долга а хайнад цуна.

Укх сурта тIа шоана гу седкъашка хьежа телескоп нийсбеш воаллаа В. Сатывалдиев.

В. Мунова сурт.
ТАСС фотохроника.

Хозне кхоллараш

Верхне - Туристская, Гвардейская, Мичурина улицашка баха нах чIоагIа гIадбахаб Сийлахь-боккхача Октябра цIей дезду деноз тIаккхоачаш шоай улицашка керда асфальтированни наькъаш дехка доладарах. Иштта наькъаш дахка доладьд укх денoшка Киевская, Севастопольская ахача улицашка а.

Нийса лейта санна хоза тоаьй тротуараши марха яхорагIара гIашлой переходаши Северная, Старосунженская, Садовая, Ханкалинская ахача улицашка, Старопромысловски района Грозненски ахача поселке, шоллагIчеи кхоалагIчеи подгорни хутораш. Шийн цIенаьца, хозалца дика хьоаннал деш пассажираш тIа а нийбу дIа а ухийт вокзале керда хьалхьча майдано. Кхыметтел Тбилисская, Фруктовая, Лабораторная, Садовая ахача улицашкеи Ийсь - ГIалгIай химзавода юххеи автотранспорта гола тоаа моттигаш шерьяре а хуц долашагIа кулийт вай город.

Вай город тоаяра чIоагIа къахьийгад наькъаши гIаьнни лехкача управлене коллектив. Шера наькъий объекташта капитальни ремонт яра задани 9 беттен текущи ремонт яра плац 7 беттен кхоачашъе мIаштIехьдаьлар цу барт тайначча коллектива.

ХIаьта, 10 бетта плац хьалхха кхоачашъярах 130 эзар сом пайда а хиннаб, цул соьгIа алапе фондах 25 эзар сом ахча а кходаьд цо.

Дисциплина чIоагIъяра, къахьегама овсарле лакхъяра, гIишлой материалаш кхоамбеш дIаахийтара, производства балхацара творчески инициатива лакхъяра чIоагIа лоаттабьча къовсамо торо хилийтар уж толамаш доха. Мастераша рационализатораша Савуи Павела, Каковкина Петра предложенех Вокзала хьалхашкарча майданерча лживоприемникашта реконструкци йир. Хьалха ях хиннача 4 ливнеприемник эттаьй укхаза, юкъера дIаларьхIача цу ялхие бар миссел пропускной низ а ба цар. Из реконструкци дика а хилар, хIаьта дик эзар сом пачхалкхенна ахча кходе мIаштIехьа а даьлар наькъаш лехкарий. Прораба Мавликов Николая инициативах объектера соплених дола лаьтта дIа а ца ккхуьаш ков нийсзеш дIа-юха тоаржадир. Из дIакадаьа дезача машинашка дIадахийта оттадаь 4 эзар сом юхелисар.

Дийнахьа сийрда мел йолча хана болх барна хIанз латтача хозача ханах пайда а эцай шоай объекташкара балхаш хаива хьалха кхоачашдир асфальтировщикаша. Овчинников Михаила, Кузнецов Ивана, бульдозериста Шлупцкова Николая, экскаваторщика Арефьев Александра, кхычар.

Октябра сийна даьдача къахьегама толамаша хьахьеки дIахо кхы а дикагIа къахьегара ерига торенаш хилар а хIента наькъаш лехкарий барт тайнача коллективо керда кегалонаш йоацергьялар а.

Ф. КОРОТКИН.

ХЬИНАРЦА ДАЬННА СИЙ

23-ча октябре 10 бетта плац кхоачашъярах бола дегаш гIозлоаха хоам чехка дIахезир Грозненски вагонии депо ервигача цехашка. Автотормозий ве чулоаттадерий приборашта ремонт яра 10 бетта плац дело эттара хьалха кхоачашйир Грознерча станцерча автоконтрольни пункта коллектива.

Къахьегама овсарле 5 процент лакхъьй, ремонтага дIадодар тIенийцача декхарашка нийсача 15 процент лоадаьа цу коллективо. Рационализаторски 6 предложени а ена уж балха юкъеяхьарца 6 эзар сом кхоэьхд пункта машиналькъахоша.

Шоай цех Iана хьалашка болх бергболаш шоаи кийчъю коммунистически къахьегама ударникаша. Испытательни приборашта, помещенеш йоахьяра системашта ремонт яь ьиннай, невашта кIирт техай, болх беча моттигашкеи кхошкен лостам баьй укхаза.

Геттара дика къахьегарца белгалваьнна укхаза депо ветеран, коммунистически къахьегама ударник, машиналькъахо Тихонов Григорий Кузьмич, коммунистически къахьегама ударникаш Попов Иван, Ткаченко Анатолий, Герасименко Людмила, кхыбараш.

Г. АНОХОВ.

ЯЛАТ ДIАДИЙНАД

Дика къахьийгад Шелковской производственни управлене «Коминтерн» ахача колхоза цхьоалагIча комплексни бригади механизатораша. ДIадахача шерарчул дукха хьалха ялат дIадийна баьннаб уж укх шера.

Ялатийна а доакъара а лаьрхIа бригаде дIадийнад 1546 гектара тIа гуйран ялаташ, из да планах доагIачул 106 гектар дукхагIа. ХIаьта керттера моттиг хIалаьлар кIа да. Из дIадийнад 500 гектаро тIа.

Ялат дIадучча дикагIа къахьийгад механизатораша Гашев Бориса, Шапкина Федора, Семененко Тихона. Сельщикашца Баширов Саламана, Крылевский Иванепа, Ганус Николаица сменах 19—20 гектар ялат дIадуь цар, хIаьта норма 14 гектар мара яц.

Шоай къахьегама толамаш бригада механизатораша Октябра 47 шу дешара хетаду.

Т. МУСАЕВ.

Къоначарна тIехьале

ХьатIадоагIача Октябрьски революце дезача мIейна ший тайпара къахьегама совгIат кийчдеш я 19-ча юкъерча школа коллектив. Укх шера боккхагIчар санна эшаш йола продукци арахецарца производственни балхаш деш 146 дешархо ва школе. Цар тайп-тайпара говзалаш Iомаю школе дешарца цхьана. Масала 9-чеи 11-чеи классашкара дешархой трамвайни парке токаралла Iомалуш ба.

Дешархошта балха тIехь доккха новкъостал ду школана подшефни болча трампарка коллективо. Шоайчар санна йоакхо ю цар дешархой а мах боацаш инструменташ лоаттарна а кхы эшачунна уж Iалашбарца а. Цул соьгIа дешархоша баьча балхага хьежна царна доагIаш дела ахча а тел.

Къоначча токарашта юкъе дикагIчарех ба 9-ча классера Гулумин Сергей, Губина Татьяна, 10-ча классера Видуц Вачеван, Тулицын Георгий, 11-ча классера Бельзенко Георгий, Мартыненко Владимир, кхыбараш. Школара дийна баьча трампарке балхаш дергда яхаь бригада — 30 саго.

Иштта столярий говзал Iомаеш а лакхерча классашкара кхоъ бригада я школе. Цар хIара шера шоай низаца ремонт ю школа доалахьарча мебела, хIаьта хьаду истолаш, кафедраш, кхыйола мебель. Цар говзача кулгаша хьаь мебель мебельни тукашка хаст-хаста йоахаш хул. Царох хьайна ахча школана эшарашна дIадохийт дирекце. Цул соьгIа въонача говзанчий къахьегама бизза мах барца царна доагIаш дола ахчан соьгIаташ а тел.

Школа ший доалахьа пхиъ кара кхестаю 12 когаца кхестаю барзкъаш тега электрически машинаш я. ХIаьта царца баракъаш тега Iомалуш лакхерча класенашка дешаш йола 86 йиIиг а. Мехдаьттан химически промышленноста ОРС-а болхлошта тIадунха баракъаш тег бригадаша.

Дешархой производственни бригадай бригадираш хIана классай кулгалхойи производственни дешар Iомадеча хьехархойи, иштта мастерийи гIончий а зиина дIаийттаб.

А. ДОДОВ.

«ВОСХОДАХ» ДОЛА ЯЛХ ХАТТАР

Космос караерзара даьнье принципиально керда этап я из хIинца оал «Восход» ахача кема полетах

Цхьа саг тIаха йиш йолча кемашкара дукха нах тIахоьша йиш йолча кемашка дехьар — космосе ахара гIулакх тоадаргахьа баьккха Iалашмате боккха гIа. Орбитальни станцешта, орбите уж мIашагIйохкара, бетта гонахьа полеташ яра, бетта тIа Iодессара, планеташка ахара — цу дерригнешта эшареда дукха нах тIаховша йиш бола кемаш, «Восход» ахача кема экипаж санна йола космически экипажаш хьаелга. Пилот а, борт-инженер а, Iилман болхло а, радист а, лор а... — уж массе а шийха хила везаш цхьа саг хилар эзаловерию дац элхха дукха нах чухоштаргбоацаш кемаш соь дIамиген дукхачаха дела кийчо ль а тIехьаьнна чIоагIа упахцIена а бола космонавташ профессионалаш мара, кхы соьгIа саг кемана тIахайта йиш йоацаш, хьалаш селла чоалдаен долча космически зама йолленнача юкхье мара.

Кхоь хIана вар уж? Коллектив хилара кхы кIезигагIа хила йиш йоана нах ба уж (мукIарло де доагIа, масала, «Джеминай» ахача ахийта лерхIаш йолча американски спутника тIа санна шин сагах коллектив хулаш ца хилара). Кеман тIа кхо саг хиларо торо хулийт массехк «сменах» болх белга мIаштIехьдаккха, хIараннена шийн-шийн декхар дIатIадала, мIаши новкъостал делгех мIаши тIадьожам белгех хилийта, шоайла мIаши хувцилга мишта хила йиш а тохкам бе. Космически экипажапа эггара кIезигагIа хилча а кхо саг хила веза, цхьабакъда, уж нах дукхагIа-м хила йиш а. МIалла шекало ли хIинарча тIехьенна кхы дукхагIа нах бола экипажаш а бIаргагургхилар, цхьабакъда, космонавтий коллектива вахарцеи балхацеи юззаенна йолча керттерча проблемашта тохкам белга кхо саг юкъевоагIача коллективаца а де йиш йолаш да, царех цаI кема командир а волаш, вож шиъ «пассажираш» а болаш.

Болаша динамикеи астронавигаци специалистехи, хIаьта иштта лоррехи хIана баьб космонавташ?

Уж тайпа специалисташ къоастабар геттара нийса да. Iилмахочо ловрен орбите дIахобир шоаш Лаьтта бе болабьь хинна бола. Цо царна хьалхашка хьайийлар боккъонца керда перспективаш. Полета динамикаи астронавигацеи дешаш — уж космически техника керттера дешаш да. Дика камаьхал а йоалаш уж дешаш къоастадарах тайша я космонавтикера прогресс, «Лаьтта хайша а Iеш» уж дешаш къоастаде хала да, хIаьта цкъаза мIалла къоастаде йиш а яц. Вулканологаш кратерашка чуаха беза, океанологаш батискафаш а юкхаш океаний кIоаргленашка аха беза, хIаьта Iилмахой-астронавташ гIетташ космосе аха беза. Иштта мара, кхы мишта хургда из?!

Космонавтика дегIаяра хIаллзарча этапе кема тIа эггара лоархIамегIарчарех саг ва тохкамаш деш вола лор. Iалаьмате доккхий хIамаш карагIдаьннад СССР-е космически медицинана, цхьабакъда, хIана а геттара дукха да къаьста Iалаиза, товаллаш хIамаш. Нагахьа санна полет йолча хана юкъарчил доаццаш лорен космонавтийи контакт оттае торо хилча пайда ца эцаш Iе йиш яц цу торонех. МоллагIча кхыча доакъошка болийтеш космически кема экипажа юкъебахийтача дукхагIа пайдане хургболa специалисташ? Масала, фоторазведкаиeн радио чу гIолла ладувгIараш бола специалисташ цуи экипажана юкъе а гIоргболаш, тIеша гIулакха йола «Мол» яха орбитальни станци хьае лерхIаш ба американцаш. Лоача, хIаране ши-шийн гIулакх леладу!

Скафандраш йоацаш хIана бар уж?

Скафандраш йоалаш а мегаргболаш селла дикеи тешамеи яр «Восход» ахача кердача космически кема конструкци а вахар Iалашдара система а. Из бахьан долаш дикка совъьлар космонавтий торонаш, алсамдаьлар болх болуш уж хилар, аттагIа хилар космически полет яра хьалаш. Цхьабакъда, цхьайолча операцешта космосе ца хилча кръьнц скафандраш. Уж эшаргья орбите гIолла лелача а Бетта тIа Iодессача кема тIера Iовоалача а хана. ХIаьта юхе мел йисача хана дегIамаш паргIата хургдолча дайгача барзкъашца хургба космонавташ. Космонавт воахадургвоча хьал тIа хулга Iалашдаь ца Iеш, кема орбите доаккхача ханеи из юха Лаьтта Iодоссадеча ханеи хулача перегрузках а лораву космонавт скафандро. Долче, скафандраш а йоацаш уж бахийта йиш хилийтара хьас езар лоалургьяр мара перегрузка хургIоацаш йола системеи кема тайжжа, «кIаьдда» Iодоссалар Iалашдергдола торможене системеи. Советски космически кемаш тIа-тIа дукхагIа комфортабельни хулаш доагIа, цу даьнье Iалаьмате йоккхача прогресса хьакхам ба скафандраш йоацаш вай космонавташ космосе баха йиш йолаш хилар.

Физически чIоагIбеннеи тренированаш ль космонавташ хилара даьнье дIадехараш космически техника тоаче лу доалеш-доалаш чухиаьна доал. Цу даьнье хьалхара чIагарг (нийсагIа аьлча «Чайка») дар вай балхадика Валентина Терешкова. Хоина дегI дола кхалсаг, дукха ха йоацаш текстильщица хинна из космосе ахарах теша ца могаш дукха ха лькхар доалол деха. Хьанца хIама доаддаш схьар доваси деха цхьаболча «специалисташа» хьалхатеттаа йола космонавта концепци — «суперпилота». Эшаш йола нийчо а ль, моллагIа а упахцIена саг космосе ахча йиш хургйола ха таьна яц. Цхьабакъда, бIаьн а эзараш а нах космосе гIоргба аха маIан дакка йиш ел пунах. Селла нах космосе ухилга вонаргдац. Космически полеташка дIалодаш долча руькъанна шоаш цига бахарца бехкам бел бола нах мара ухаргбац космосе.

Орбите паргIагIа хIана яр? Юххьанцара орбита лакхагIа ше хила дукхагIа ха яккха йиш я спутника. Комплексни Iилман тохкамаш де йохийта дукха нах тIаховша йиш йола кема-спутник дукха деноа-бийсаш а доахаш космосе леларгйолаш ахийта еза — иштта ца йохийте из мIалла ахийта а хьалтдац. Цхьабакъда, дукха деноа а доахаш лела дахийтадацар цу тайпарара хьалхара экспериментальни кема. Орбите кхы дукхагIа а хила могаргдолаш бар «Восход» ахача кема тIа хинна космонавташ, цхьабакъда, болхача хана царна еина задани — советски космонавташта дола тIера вала йиш йоаца из закон — цхьа ди-бийса мара цар орбите ца доаккхилга лаьрхIа дар. ДIахо йолача хана, мIалла дувцилга а йоалаш, айна бIаргагургда дукха нах гIаховша йиш йола космически кемаш дукхагIа ха а йоаткхаш орбите лелаш. Кема лакхегIарча орбите даккхара дукхагIа низ бола ракета-носитель эш. Долче, «Восток» яха кемаш лийнначул лакхагIарча орбите «Восход» яха кема даккхара тешал ду дукхагIа низ болаш йолча ракетах-носителах пайда а эцаш из дахийта хилара. Ала доагIа, шийн беррига низ тIа а бахийта болх бей хургья «Джеминай» ахача американски пилотируеми спутникий ракета-носитель, цо геттара лохерча орбите мара йоахаргьяц спутникаш (перигее 160 километр.). Нагахь санна «Джеминай» яха спутник космосе дукхагIа лелийта еш хуле, ракета-носителе хьалтIаьнкхача лохегIарча орбитера бортови двигателий новкъосталца шийн «хьалтIакха» еаргья цул лакхегIарча орбите.

Боккха хIана космий американцаш? Космос караерзара даьнье йоккхача шин пачхьалкхена — СССР-аи США-неи юкъе ях йолаш дIадода ер тIеххьара массехк шу. Космоса тохкам бáрех цунах пайда эцарен цхьадолча доакъошка хьалха вай латт, цхьадолча доакъошка американцаш латт. Цхьабакъда, керттерчоа — пилотируеми полеташ яра даьнье хьалхе чIоагIа нийгахьа лоаттаю Советски Союзо. Дукхьала цу даьнъера толамаш да эггара дукхагIа нахага тамаш яйтараш. ДерригаIа дуькено цу толамашка хьежжа лерхI моха Iилман-технически дегIабара боарам. Цудухьа селла чIоагIа СССР-а тIехьахе а цул хьалхабала а гIерт американцаш. «Джеминай» яха шин саг тIаха йиш йола спутник ахийта кийчлуш ба уж. Из спутник яха а яхийта, «хьалхабовла», дукха нах тIаховша йиш йола спутникаш хьаяра даьнье хьалхе яхка лерхIаш бар шоай гIулакхаш дика йеладьнна хета цхьабола американцаш 1964-ча шера 12-ча октябре кхаччалца. ЦIаьхха, зага а ца хиннача тайпара... советски «Восход», из а, шиъ а волаш, кхаь космонавтаца.

Вай хоккха цIей долча деноша белгалдаккха доагIа пилотируеми полеташта СССР тIех хилар, цхьабакъда, нийса хургдацар США космически программех ца дашаш Iайча. Цкъаза хетийта гIерттача тайпара, шелен ца хоаш волен партнер а воацаш, иза болаш, хьаькъал долаш, опыт йолаш партнер ва лаха вай эшапер.

Юрий МАРИНИН,
АПН Iилман обозреватель.

Мальсарен «Электроинструмент» ахача заводе къаьстта дика къахьегаш ба обмотчицаш Мальгиева Розеи Муталиева Тамарен. Смена норма электросверлилкай 4 статер мIашагIйолла езача верал мIашагIйол цар.

Сурта тIа: обмотчицаш Мальгиева Розеи Муталиева Тамарен.

Н. Неволинное сурт.

«СЕРДАЛО»
9-гIа агI. 29 октябрь, 1964 шу.

ТЕХНИКАНА ЛЕРТТIА ДОАЛ ЭШ

Колхозе а совхозе а ена хIара юртбоахама машина, трактор, комбайн шиъ цкъа ха Йолаш я («амортизационни ха»). Цу юкъе юртбоахама технико юкаметтарттаду шийга дIадахар, нагахьа санна цунах пайда нийса эцаш а из лерттIа хIотталь лоаттаеш а хилча.

Юртбоахама культураш кхее а чуэца а лаьрхIача машинех дукхагIа яраша шера юкъа геттара кIезига болх бу. Масала, селкаш, сажалкаш, комбайнаш шера болх беш Йоаккха ха 15 дентара 50 дента кхаччалца я, хIьта вож юхейиса ха дIаэтта латташ Йоакх цо, вешта аьлча балха вож сезон хьатIакхаччалца Йола еррига ха латташ Йоакх цо. Юртбоахама машинаш харцахьа лоаттаеш хилча, юкъаьстта а тIа кхоалле Йоаца майдашка уж лоаттаеш хилча, цар дукхагIа болх оатхалаш мукх юь, хIана аьлча заводаша арахецача хана дьийкха лахаш-басараш оатхалашта Йиза «IоагIал луш дац», хIьта вешта Йолаш малх дика ловзуш а яц. Дьтто, тIоадале, хьато е гIехьмаша беча Iоткъамах машинаш тIера басар дIадоал. Йоачаш чIоагIа Iатк юртбоахама машиний оатхалашта, хIьта из бахьан долаш оатхалаш мукх а наш тах.

ДIаоттаь лоаттаю техника ца таххийтар дукха республикерча дукхача боахамаша дьтташ хьенх цуна (дизельни дьтта, автол, солидол).

Цхьабакъда, оатхалаш мукх ца лийтара цу гIулакхех кIезига пайда боал, хIана аьлча уж дьтташ дукха ха ца Йоаккхаш тIера дIа а дуал, доккъа а эу. Оатхалаш мукх ца лийтара дукха пайда балац техническа вазелинах а.

Оатхалаш мукх ца лийтара хIанз укх сайьата эттара толамагIа Йола средство я къаьстта арахийца «СХК», «НГ-204» яха дьтташ.

«СХК» яха шиъ тайпара дьтта мессаза а Цельсе 80—90 градусага кхаччалца дIовх а деш хьакха дезаш дуъ, хIьта цунах тоъал ца гIулакх дика ъттуэ боацаш а да.

Цудухьа юртбоахама машиний оатхалашта из хьакха аьнна дукха машинаш арахийцай. хIьта уж хIанз Нахчадьаьккхен техникех чакхйоалаш а я. Цу гIулакха лаьрхIа Урус-Мартана производственни Управлене «Красноармейский» яхача совхозе «Гостехналзора» векакхагIа волча инженер-инспектора нов. Г. Н. Урывсе дакъа а доацаш шиъ тайпара приспособлени кийчъяьй, дукха ха хьакха аьнна дIаоттальча юртбоахама машинашта хьакха «СХК» яха дьтта дIоахдарал хьакхараш МТЗ-5 яхача трактораца лелеш Йола. Цу тайпарча агрегато дьтта хьокхаш Йоаккха ха дикха кIезигъю. Дьтта дIоахху цо боах беча хана агрегата газаша.

«НГ-204» яха дьтта «СХК» яхача дьттал эрташ да маза болаш лярцех бесаш, хIьта, оттараш чу лоаттаеча техникана хьекхача шийх дика пайда болаш хилар хьа а хьекхад цо.

ТIа кхоалле Йоацача майдашка техника лоаттаеш хилча яхо бутт мара баккхац дьтта тIадоалаш, хIана аьлча Йоачаша тIера Iодоакх из. Хьаметтел из кхоачамбоапар шийх доаллашехьа а, кхыча дьттаел 5—6-за дикагIа да «НГ-204» яха дьтта.

Практико хьаьекхачох, дукха ха яккха дIаотталча юртбоахама техникана хьакхара массадолча дьттаел дикагIа да вIашагIъедаь дьтта: 30 процент СХК, 30 процент битум, 40 процент бензин.

Цхьабакъда, юртбоахама машиний оатхалашта дьтта хьакхале хьалхагIа дикха дартдоацар фуд аьлча, из да, боах бь аьнна техника чухха чIегIаш, ялат, дьтта дIа а дьакка, уж цIеньелга.

ХьалхагIе а кийчъяьча меттигашка когаш тIа оттае ела, оасаш вIадараш машинех хьа а аьха, селидалка дIачуала а, пневматически чархаш мукъаяха а, кIир теха хилийта а еза. Юртбоахама машиний аьпна чархашта а дьттах Iохьекхалуча оатхалашта а вIал дазчах е кхыча аьнна хIамеех дь лоташ оттадича бакъаьб ла.

Техника дIаоттаь лоаттара гIулакх дика вIаштIехьдаьккхад Урус-Мартана производственни управлене «Красноармейский» «Горец» яхача совхозашка. Шелковской производственни управлене колхозашкара балха юкъера аьнна 70 процент техника дIанзле цIен а яй, «СХК» яха дьтта а хьекха Iан кIал дIа а оттаьй.

ХьаIомаде мегаргдолш дукха хIамаш за Наурски производственни управлене «Терский» яхача совхоза №№ 1, 2, 3 Йолча тракторни бригадашка. Техника дIаоттае кийчъяра дика хьож цу управленерча «Гвардейский» яхача совхоза шолагIча тракторни бригадера механизатораш.

Укх шера техника дикагIа дIаоттаьй Наьсарен производственни управлене «Вознесенский» яхача совхозе а республика дукхача кхыча боахамашка а.

Цхьабакъда, массанаьа а дац из вешта. Техника дIаоттаь лоаттара гIулакх хIанз кхы тоадалаза да Урус-Мартана производственни управленерча Мичурина цIерахча совхозе.

Производственни управлене специалисташ хул цу совхозе, из дика ков управлене керттерча инженера нов. Аверина. Цхьабакъда, совхоза директор нов. Древецкий дIакхетаве могаш цхьакха а воалачоа тара да, хIьта нов. Древецке в дийцадаш е из вицаенна «Юртбоахама техникаца зуламе-харцахьа гIулакхаш леладара хьакъехьа» къаьстта указ долаш хилар. ХIара денна ше бълха массаза воагIа нов. Древецкена гу Йоархlаша кхайла а яьккха удла ЖБ-4,6 яха жатка, ГБУ-6 яха тракторни Йолхьиигаш — цун кабинета корашта а дукха гаьна яц уж машинаш.

Совхозий, колхозий, производственни управленей механизатораш, специалисташ, «Гостехнадзора» инспектораш оарцагIа а баьнна юртбоахама техника лерттIа дIаоттаелга вIалитIеьдаккха леза.

Н. КУПЛЕВАЦКИЙ,
«Сельхозтехника» яхача республикански объединене «Гостехнадзора» инспекце начальник.

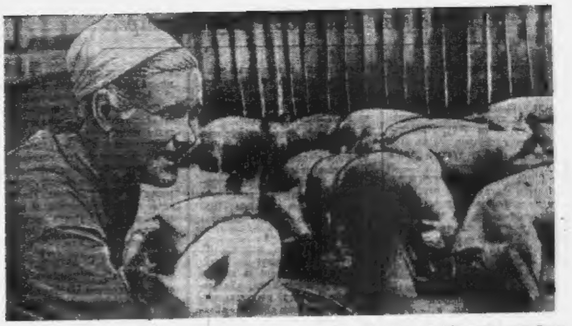

КРАСНОДАРСКИ КРАЙ. Хьакларчанта дика Iуьал ду Кавказски производственни управлене Жданова цIерахча колхоза совнарна Соловьева Екатеринас. Цуьн групперча ши бутт баьначa хурсках 21 килограмм хул. ХIора вана хьанийтара шера 16 хурск кхиэ Е. Соловьевас.
Н. Старовойтова сурт.
ТАСС фотохроника.

ЮРТАШКАРЧА МЕХАНИЗАТОРЕХ

Къахьегамцара безам

Из дар укх шера цай бетта КПСС Нохч-ГIалгIай обкоме. Цига гулбеннабар механизированни хьесане болх беш бола Нохч-ГIалгIайчен хьажкIаш делаераш.

Трибуна тIа ваьлар юкъерча легIара хьатIаро бос а болаш зIамига саг. Зале батIарашка дIа-юха а хьежа, саббаре, сих ца луш дIадолаяр цо шиъ къамаьл:

— Са чIоагIа раьза ва е совещани гулъяра. Дика пайдане гIулакх за дагара уйлаш юцар. КIезига пайда бартба хIаравар шеше лелаш хилча. Вайна дукха ха, дукха довза леза.

Наьсарен производственни управлене «Октябра 40 шу» яхача совхоза ТIей-Юртарча отделене хьажкIаш лелаеш ва со. Аз дош деннад сай звенос лелаеча 200 гектарах хIаране тIара езткъа центнер хьажкIаш яьа.

Сенах бIубенна Йоахар звеньевойс цу цифрай цIераш.

Гурахьа яха а аьха хьалха геох хинначa дика кийчдаьча лаьтта лахара хьувкъам луча «ВИР-63» яхача фуна дIайийлияр звенос хьажкIаш. Лаьтта оалаш 10—12 тоннаш моттигера удобренеш ехкар хIара гектара тIа, хIьта хьажкIаш дIаелехьа культиваци еш 110 килограмм аммиачни селитр бIиллар.

...«Октябра 40 шу» яхача совхоза кхашка кхачалехьа дукха а хьажкIаш гу. Тайп-тайпара я уж. Цхьараш лела, вожаш лакхагIа я. Бакъда, Кодзоев Бахьаудина кхеь хьажкIаш бIарг хьесташ я. Цхи метр айенна латт «кхай аьха». 200 гектар долча кхай тIа чакхеьлча нагахьа хьажкIай гIадем зац 2 — 3 Йоккха хьажкIа тIийоацаш. Шоай гIулакх довзача наха хьажкIашта доал делта гуш да.

Ништта болх бара дукха а ха деза. Эггара хьалха лаьтта довзаш а дезаш а хила веза. Из вай керттера рузкъа, вай кхоабар да. Цунна деш дола гIулакх наьна санна безаме, дег тIара, цунна мел эшар дIалуш, лараш дерзадеш хила деза. Лаьттанца тIоадах хилийта, цамца дакхха, дикагIа дола фу хIаде, кхы а дукха гIулакхаш эш. Доаща аьлча, цуна мел эшар дIадалара Йоакхо Iа ца Йича цо хьалур а ништта хургда.

Янъ — цхи шу хьалхагIа кулгнара къа ца хьеташ хьажкIаш хьалкхееш моттигаш Йолга хайра Бахьаудина. ДукхагIа барам теманар цох. МинтаувIашттIехьдаьгга машинаца оасар дIадоаккхаш хьажкIех ца хьоахалун из дIайнга? Цу хаттаро сатеш лацар Бахьаудина. ЦIаьхха а цIаьхка а говзал Йолча механизаторий опыт тIайола газеташ, брошюраш дешар хIана довза, дукхагIа ха гIерташ звеньевойс. Шийна фу дуаргда тагка уйла чуэссар Кодзоевна.

ДIадахача шера шиъ звенос дIайийра 200 гектара тIа хьажкIаш. Шоаш ца кхобеш къалхьийгар цар уж дикагIа хьувкъайтара. Зехьа доацар хьийга къа. ХIара гектора тIара 67,5 центнер яьлар. Дика хьувкъам бар!

— Хьувкъам дика бар, хIьта а тха кхай тIа кулгнара къахьега дезаш хилар. Цудухьа хьажкIий центнерага дIайэдза мах тха кукха бар. Укх шера ништта дац. Говзал ха дIа ше Йода хьаlов, вахаро саг Iомаву, — Йоах Бахьаудина уйланга а вaха.

Механизированни болх беча кхыча механизаторашка санна Кодзоевга а за технологически карта. Цу тIа белгалдь баххаш шиъ хаписахьа чакхдаьхар цо. Меттигерча хьалашка хьежжа оттаdь за из Бакъда, хIьта а бIаргаш а хуьмаладь цу тIа мел яхар де а лезаш, — Йоах Бахьаудина, — хьалттаче хане дIа ва декха де леза хьажкIашта гIулакх.

Пунктираш хьисапе дIайийначa хьажкIашта гIулакх деча хана уж дегIайоагIаш 2 позновика хьй гектара тIа кхокха центнер суперфосфат а тохаш. Оасара дукхьал гербицидаш.

Барт тайна, вIаши оалар хьа наькъадаз а хоаш, тIах аьнна ба Бахьаудина звеноцаре механизатораш Дзауров Iумар, Фаитов Iийса.

— Са новкъосташна дуьуртдоацаш хIана дай-хьегI, аьнна хоташу сона, — звеньевойс аьlа дагадех. Ннчара бокаб из тешам? Кодзоев Бахьаудина кулгалдеча звенос 1963-ча шера хьажкIаш делаерий Кружгсован яхье хьалхле яьккхар, Российски федерацие Министрий Совето 600 сом совхоза директ 300 сом совгIат делар цуна, «РСФСР-а дикагIа вола хьажкIаш делаерхо» яха значокаш елар, хIьта Кодзоевна ВЛКСМ Нохч-ГIалгIай обкоме Сийлен грамота елар. Уж совгIаташ хьоахадича механизатора Кодзоева оал:

—«Ер ва дий аьнна белгалдоалаш хIама дьдаи оаха. Дега ва хьехха болх бу. Из да-кх оаха дер».

Механизированни хьисапе хьажкIаш лелаераша къамаьлаш дош дукхагIа Йолча хана сона массанахьа а хIана далаш аьнна гучадуьл кхьа кхоачамбоалар — цаха чот яц тайп-тайпара балхаш деш Йоечa хана дIабодача къахьегама, ахчан. Из чот а е хо ца тоъар, е опыт ца хилар хила мег. Бахьаудина болх беча ахы тайпа ди. Цар доарх хIара инут, хIара кепиг.

Звено кхай тIа дехаш оаха лайшар цун технологически карта. Дадезе балхаш белгалдь да Iеш хайлгача кхах хьатIадоагIаргдолчун а доарх Iам бьаб цу тIа. Терхаш тIа бедах а е цифраш. Нагахьа санна планах боагIа хьувкъам — 24,6 центнер гектара тIара хьажкIаш Йоахе звенос доаккхаргда 3468 сом. хIьта социалистически декхар — 80 центнер Йоаккхалга дIакхачадейа 13391 сом кхы тIа а яларгда.

Бакъда, звено механизатораш шоай вланаш Йолаш ба. Цар доарх шоаш тIайийнача. социалистически декхарел совгIа хьажкIаш яха. КIал ард Йолаш а ю план. Керттердар да хьажкIаш лелаерий къахьегамцара бовзи, доккхача гIулакхашта чIоагIъам Йола Йоккха уйла.

ХIанз тракториста шиъ тракторо лат дIале деза, чуэца дезе ха боамар тоъаш болаш дац. ЧIоагIа дага хьайа дош бокъоенца вола механизатор — юрта боахаме доархIамо саг воага, цо тIагIерута болх барга, говзал Iомаерга хьежжа боахам а хургболга. Цудухьа агрохимик, экономиста, агротехника Iомаенга Кодзоев Бахьаудина а цун новкъостий а оацал а хиина дIаоттад.

—Кхыча бесса хила Йиш а яц, — Йоах Кодзоева — Дукхьал лаьтта аьхача, ялат дIаидийча долаш дац. Оаха дIадуэр юрта кердачун ги да, хIьта тхона юкъе хила Йиш яц гIулакха бе-бакха доалаш, хIама ца довзаш, де ца хоеш вар.

ХIанзе а баьча доархIамах Кодзоев Бахьаудина звенос 100 совгIа центнер хьажкIаш чуэц хIара гектара тIара. Сийлахь-боккхача Октябра 47 шу дизара звенос кийчдаь совгIат да из.

...Ха шиъ талгIенна вай хьалхашка гIоанга сахле Йиш Йола доккха хий санна я. Ха вайна пайда ца луш дIахийта а тарлу. Цудухьа хана доархIам бе хов Кодзоев Бахьаудина а цун новкъостанта а. Ха дар кара я. Цох пайда эца хов царна.

Т. ТЕБОЕВ.

СУРТА ТIА: Кодзоев Бахьаудин.
Н. Кобиашвили сурт.

ТОЛАМЦА ЧАКХДОАККХ ШУ

«Алханчуртский» совхозе 4 эзар совгIа гектар лаьтта дIалоац хьажкIаша. Фийг ца бойташ шиъ хаиналхьа хьажкIаш чуэцар керттера декхар ва совхоза къахьегамхой. Уж чуэца Йолаеннача хьалхарча денношке а дезе лярдай царна юкъе социалистически ехь.

Массанел хьалхагIа хьажкIаш чуййца бьлар шоллагIча отделене. Социалистически ехь Йоаржарах доккхий толамаш даьхар уккхава: норма 4 гектар мара Йоацача хIара денна 6—7 гектар хьажкIаш хьекх шоайла ехье баьнначa вежараша — комбайнераша Цечоевгlар Iабдул-Межитен Хьамидей. Царел тIехьависац Алиев Зайнди, Султыгов Билан, кхыбараш.

Уккхазара хьажкIаш чуйна малдлаига а еррига техникех хали эттара дукхагIа из культура чуэца ваш Йолча кхоалагIча отделене дIахьожабир. Чуйнача алата лерттIа доал ху совхозе. Талхаргдоацача моттиге дика цIен а хь дIаоттаду из. Амбараш ца тоача лорнах цIен а яь саигарашка шекара свеклаца цхьана кIаоттаю хьажкIаш. Цунах доацина Iай яа тIехдика доадьяр тул.

ЦаI-ах норма кхоачашйора хьтта болх беш хинначa Х. Кузнговс, Т. Боковс, А. Кузнговс.

Чуэцача хана алаташ кIезигагIа дойтара а дукха къахьет совхозе. Комбайнаша хьал па ацаш алийса хьажкIаш хаглехьаш уккхаза.

Дика дIалуэ мукъадьинача кхашка гурахьа хуэ алаташ а. Трактористаша из. Полошкоевеи Сулимановеи шоай селькаца цхьана шоаткъе итт-итт гектар дIалуэ из алат хIара сменах.

Э. ГУСЕВ,
«Комсомольский прожектора» областной штаба рейдови бригада чле...

КАСТТА ЙИСТЕБАРГБА

Шерра-шера дукхагIа дIалуэ гуйраш алаташ Грозненски производственни управлене «Старо-Юртовский» совхозе. Укх гурахьа уж дIалуврга 5150 гектара тIа, царех дукхьал яьлта лаьрхIа 4600 гектар хургья.

Совхозе хIанзалехьа дIадийнад 4 эзар гектарал совгIа алат.

ДукхагIболча механизаторашка доккхий къахьегама толамаш доал. Ништа, шоллагIча отделене тракториста Ибраков Рамзана норма 40 гектар Йолаш 50—55 гектар алат дIалуэ.

Лакхара зьеклхамаш да цхьоалагIча отделене механизатора Мамакаев Iусмана а. «ДТ-54» марка Йолча трактора тIехьа яхо селика а тесса, норма 32 гектар мара Йоацача 55 гектар совгIа дIалуэ цо. Норма наьха санна тIехкхоачашъю денна 50 гектар алат дIалуэча механизатора Салдов Шамус а.

Цу тайпара толам бакха механизаторий вIаштIехьдоал вIаьла за веха ца Йоаш техникех пайда эцарах.

Совхоза кхархоша Йиза терко минеральни удобренеш тоесара а. Цхьайола агрегаташ «СУК-24» яха алат дIадувшехьа минеральни удобренеш туесаш Йола керда селкаш а тIехьатайса я.

Укх деношка совхоза яхашка болх беш 30 селка я. Царех барх1 тракторни агрегат вIашагIъеьхай. Цхьакха агрегат из ден норма кхоачаш ца еш. Шерра къовсам дIаболабьб механизатораша Октябра дезача денна къахьегама совгIат кийчдара.

Г. ЗАКИРОВ.

СИХАГIА АХА ЗЯБЬ

Колхозийн совхозийн дукхача шерашкарча практико хьахьекхад, зяба лаьтта ахаро колагIча а культура хьувкъам 15 процентагара 20 процентага кхачалца лакхбеш хилар. Зябо Йиш хулийт лаьттанца дукхха хьаьна винестиш чIоадаяк сопае, новкъостах ду кхашка оасар вIашагIа хилийтара, хIйта ништта юрта бахйина зулам дерайта тайп-тайпара лазарацна ца хилийтара а.

Боахамий кулгалхоша механизаторий къахьеташ дика вIаштIехьбаьккхача, хьалхашка лотта декхараш толамо кхочашйдара уж оарцагIбаьхача, парна эшаш дола хьалаш вIаштIехьдаьхача моттигашка зябь ахара гIулакхаш а лел дика. Масала, зябь аьха Йолаш латт нов. Муслуев председатель волча Шали производственни управлене Ленина цIерахча юртбоахама артеле, вешта аьлча, зябь ахара план 900 гектар Йолча метте, хIанзале аьхар 750 гектар я.

Зябь ахара балхаш дика лел план 90 а 85 а процент кхоачашъечча «Дружба» яхачея «Гудермесский» яхачея совхозашка а. Укх гаргтарча деношка оахам дав даргда уккхаза. Зябь аьха яьнай «Степной» яха совхоза.

Тамаш я аьнна хете а бIаьстан юхье культураш дIаюэргIйола лаьтташ гурахьа ахара дикагIа Йола ха наш тха управленерча дукхагIа Йолча колхозашнех совхозашнех тулийт. Аьлча кхоачамба, ерригача управлене гIолла планах 23000 гектар аха еш Йола зябь 1964 шера 25 октябре кхаччалца 12100 гектар мара аьха ца хилар. Дика кхетадеш да, цу тайпарча темпаша кхоачамберг ца хилар а боахамий юкъьанцара партийни организацешн кулгалхойн оарцагIбаьла болаш хилар а.

Лаьтта ахара гIулакхаш геттара зо лел «Алтуринский» яхача «Джалка» яхачеи совхозашка. Зарна ништтхьа 30 процент мара кхоачашдаьц. Цецвоаш цу декхача боахамий кулгалхой фу уйла еш бIагIа [illegible].

Кхы дикагIа латтац гIулакхаш «Шалинский» яхача совхозе а, хIьта ништта Ведана районерча еррига юртбоахама артелашка а.

Ништта кхетаде доаш да цу тайпара гIулакхаш. Цхьацайолча кулгалхоша лаха бахьанаш да шоаро свекла тIехьа кхач, тракторни парк гуйран алаташ дIалувча а кхыча балхаш тIа а яха ниъа яь, ахаш. Царех цхьанна а керта балаш къамьал дац. ХIара боахаме я къахьегам нийса вIаштIехьбаьккхаха дерригa балхаш цхьан хайна кхоачашде Йиш хулийтаргIала, мел из техника. ГIулакхаш талхара керттера бахьан да е «Алтуринский», «Джалка», «Шалинский» яхача совхозашка а, а дукхагIа Йолча колхозашка а механизаторий болх шийна сменах хургболаш вIаштIехьа ца баьккхар.

Гусеничи тракторааш бийсанна зябь аха ца оттаяра малаIа малагIа да? Цунна шек бац цу уккхадIена доацача гIулакхаца машар а бьа багIа боахамий агрономаш.

БIаьстан юхье хIамах дIаюргIйола лаьтташ сихача темпаца аха тоеро хулийташ дола ла-оттама хьалаш латт вайна хIанз.

Цудухьа вIаштIехьдаккхаша дергдац дийнахьа санна, ништта бийсанна а лаьтта аханга, кIана аьлча тIаккха мара доархIадергдац боахамаш зябь ахара шоашта еннача зодаше.

Х. ЯХАРОЕВ,
Шали производственни управлене керттера агроном.

ДЕШАРХОЙ СОВГIАТАШ

Октябра цIейна совгIаташ кийчдеш боахк Наьсарен района Нохххача-Ачалкхерча юккъерча школа дешархой. Дика дешарал совгIа массанахьа кхоабу уж. Лохерча классашкарча бераша урокаш Йистеьлча тиша аьшк гулду. ХIанзе 5 тонн совгIа тиша аьшк гулдаьд цар. ХIьта дешархоша Ленински комсомолан 46 шу дизара сийна планал совгIа кхы а 2 тонн тиша аьшк гулде лерхI.

Лакхерча классашкара дерригa бераш хIанз хьажкIаш чуэцаш да. Дика Iуьнал а деш дешархой производственни бригадо 22 гектара тIа хьалкхеньча хьажкIаша тохан бIарг хьест. 30—31 центнер фуальхьа хьажкIаш Йоал хIара гектара тIара. ХьажкIаш чуйнига сиадь дIахьош да. Яхье а аьнна къахьет бригада еррига звеноша. Хьалхе лелаеш хьайоагIа 8-гIчен 9-гIчен классашкара дешархой юкъебоагIа звеноша. Царел дукха тIехьадисац 7-чен 5-чен классашкара бераш а. Звеноша юкъе а дика къахьегаш ба 9-ча класса дешархой М. Бултучева, Т. Чентхиьгова, Ю. Сагов, 8-ча классера Д-1. Султыгов, М. Полонкоев, ништта кхыбараш а.

Таханарча хьига 19 гектар хьажкIаш чуйнца бьвьнаб уж. Укх деношка йистебаргболаш ба юхейиса хьажкIаш чуйнца а. ТIаккха а кулгаш вIашкадезка багIаргбац дешархой. ДIадахача шерашка санна «Алханчуртский» совхоза хьажкIаш чуэцача новкъостал деш хургба уж.

ХьажкIаш чуйнца баьлча цу балха тIа хьалхе лелаьча звеноша, классашта, дешархошта, мах бола совгIаташ, экскурсашка баха путевкаш лургья. Цун совгIа шоай участера чуйнцача хьажкIехи совхоза новкъостал дарахи доггIача ахчах спортивни инвентарь эцаргья.

Кийче ю школа пионераш а комсомольцашна а комсомола а Октябра а дезача денношта. Хоза кийчъяьй стендаш, фотомонтажаш.

Уж деношк дездеча хана школа художественни самодеятельноста коллективо докха концерт оттадергда дешархошта а цар даьшта-нехношта а, хIьата драматически кружоко пьеса оттаергья.

Р. МАЛЬСАГОВ.

«ВIАШИ ТАР ЦА ДАЛАРА»
ДУХЬАЛЕ ЭШАЯР

Сага айпера малхе увахцIенаьчунга хуэнар чIоагIа хьеш долаш гIулакх да. Цхьабакъда, операци мелла дика чайкхъьаккха але а, маьженаш цу тайпара хуэцанга вIаштIехьлоалаш дац. Духхий хьоасий вIашагIа хоттадац, органимo тIавадац. Бакъдар аьлча, хирурга товзалах тайша хIама дац уккхава. Духхий хьоасий вIашагIа ца хоттаделийташ Йола керттера духьале организмо ше оттаю. Из я «Духха хьоасий вIаши тар ца далара духьале» яхар а.

Из духьале дукха хана деза эцаргъен аьнна хетаж яр. Цхьабакъда, вай бIаьшеро Йолаеннача юкъе а тIехьа эттара къалмара гареш лелийтар цунах. Шиъ тохар — из а да, мадарро аьача, цхьан саьга маьже вокханна тIайоагIар морг. Органимо ерхал етта дIатIаIалоай ниттача чахмаш а.

ВогIа латт хулха кхыча хьоасашьра гIулаьн. ХIаьнна хьа вIаштIехьдьйнадац кхеметтел тIадегIа цIоба бокъонца дIахоттадолийталга, эша а ю, цхьа шиъ тайпара дулха хьоасий кийчъар из. Дац, гIулакх кхыча тайпапа дар. Уж шола бахииаб, цу тIа а, шола барал а совгIа, шоайла геттара вIаштара а хинаб, мелнкаша ца алара, «цхьан фуъчура баьннаь».

> Биологически Iилмий доктараца, Гамалеи цIерахча эпидемиологеи микробиологеи институте лабораторе заведующийца Александр Фриденштейнаца хинна къамаьл

хIьта организм халача хьала тIара яккха хана Йиш хулийташ долча гIулакха лаьрхIа мара из операци ец а яц, — моссаш, чIоагIа воагадьча хана.

Къычар духха хьоаса тIа хIана эпац организмо? Цу, еррига а хьайийцача, чIоагIача правила къайлена гучаяхара новкъостал дир, мелла тамаш Йолаш из хете а, цхьадола хIамаш цунна мукъера дIадахаро. ТIабегIа духха хьоаса дIалоацабенна моттигаш хиннай. Бакъда, геттара кIеанга хиннай уж. Масала, чIабогIа ъттуэ баьннаб — дикха а болаш — цхьан сага цкхи вокханна. Фу из — хирурга къаьстта Йоккха говзал хилар да а массазара духьале юлла гIулакх хьекхехьа вIаштIехьа бахьна, иммунологически хулийтаьйна ...

Долче, организма чу я-кха тIаьта «шийна» «ваьхеь» духха хьоаса белгалбаккха Йиш хулийташ Йола механизм.

Цуккцача бIаьшеренашка эволюци хуладш хьанхача хана чухь дийнача организмашца, къаьстта а чIоагIа вIаштIехьъьаьнна драша, Iоаьай кхы тайпа биологически структурах зоралдара чолхаве способаш. Нагахьа санна организм чу моллагIа тайпа керда белок, масала, микроба хьосаме а Йолаш, чуьхча тIаккха цунна хьалхашка оттаю духьале — иммунитет. Сийлахь-воккхача эрсий Iилманхочо Илья Мечникова хьалхаьккхай, цуига хилача, лоралара механизм сенах латт аьлча, микробаш макрофагашех лейкоцитахех йоалрах латташ хилар цунцаш Йола гипотеза. Цхьабакъда, къычар духха хьоаса а тIабегIача хана организма чу ма хьаьй иммунитет дукхьалйоаккхаш Йола кхы тайпа белок.

Иммунидоки — кхьанара Iилма. Духха хьоаса тIабогIарах дола Iилма тоъал къона Iилма да. ХIьта шы Iилма вIашагIIххеттача хьахул кхоалагIIар — иммуноморфологи. Цун декхарех цаI — шиъ духха хьоасий организмана ништа «дагаьоагIа» а уж ваьхачарех цо хьа ништа къоастазу а хоаьта. «Иммунологически память» оалаш Йола механизм клеталга.

Атта гаккхургдолаш да медикашта хьалхашка мел шера горизонташ тьаслалургья, нагахьа санна сага иммунологически памята доал де уж Iоьабелга. Цхьабакъда, памята механизмана доал деш хилча, из иэкъа хьалагIа хьалаьа елар.

Память къайле Йоалла моттиг лехаш Iилманхой тIаккхаьчар лимфатически желелех Йиача клеткашта.

Лимфоидни клеткаш — дукхача гIулакхашта тамашийна духха хьоаса ба из. Уж шоай тайпара хилар укх тIехххарча иуташ шерашка макрофагашка клеталгьлац. Уккхаза масхута араш эрсий ши Iилмахо ва — Александр Максимова Алексей Заварзина. Лимфоидни клеткаш, разведчикаш санна, организма массе тайпа духха хьоасашкх кхоач. Цул совгIа — дукха кхы тайда клеткаш хила тарлу царех — вIайна клеткаш, хотталуш Йола духха хьоаса. Цу клеткашнара моллагIа а дагадоаца хIамаш хила тарлу. ТIаьта цкъа йохаль лимфоциташ Йолча кролика кхыча духха хьоаса тIабогIа хьежача а из хьоаса дIалаьпача а — кхеталир, иммунологически памята къайле белгала лимфоциташ хилар. Лимфоциташ дIа а аьха, организма «бIаьттьай» «шиъ» араш налагIаш а «валха» араш валагIаш а хоаргдоаласш.

ХIанз тIаккхаьчаб биологаш эттара доархIамегIарча дехаре — иммунологически памята доал дара. Из проблема хIанз а къоастаь яьнна яц. Цхьабакъда, хьалхарча чахамийна эттара дикагIа доатlоахийла хулийт. Гучадаьлар, нагахьа санна лимфоидни клеткаш шийна чухь иммунологически память Йоалла механизм але а. Кхы а из механизм Йозайолайташ Йола пружинаш а хилар. Царех цаI зобин железах, тимусах доал. Дукхьал из железа за лимфоидни духха хьоаса иммунокхачийни хулийташ дар.

Ништа ду цо из? Юха а къайле я. Из гучаяккха гIертараш къахьегаш дувен тIара Iилманхото дукха лабораторешь а, цу дакъе Гамалея цIерачча эпидемиологеи микробиологеи Институтера лабораторш а Йолаш.

Тоххара шиъ Йолаийтараш къоначa английски Iилманхочо Миллера иь опыташ яр. 1961 шера цунна корадаьд, нагахьа санна керда Iодьча хьайбай багара цергий железа хьахоадьйча — цу тайпара хьайба ше дунен тIа мел Йоаккхача хана иммунологически лоралургдоаш хусаргхилар. Юкъа бьлар цергий железа юкъе хьахулаш а хIьта цул тIехьагIа еррагча организмаш дIахкастаю а Йола, къаьстта шоай тайпара активни лимфоциташ. Гамалея цIерачча Институтеи кхыча лабораторешеи Iилманхоша кийчъяй цхи кепиг массел Йола диффузионни камера. Из — шолйла кIамагIа хотта ацетицеллюлоза шиъ дикъалг да. Боккъал дика свойство Йолаш я из камера — клеткаш чакхъялийтац из, цхьабакъда, из чакхйоалийт уж дийна лоаттара хиланза оргIоаца веществаш. Цу шоа дакъалга юкъеделлад вIамигга цергий железа. Шиъ зобин железа дIаоьккхачь, хIьта цунхухьа иммунологически энергии долча хьайбана лахьара кIал яхийтай из камера. Юха меттаоттаргйий цун иммунологически активность? Лимфоидни клеткаш-и камер чура арайовлалург ийчай. Опыташ хьахиначе биологашта лаалхашка дагалоацаш дукхха проблемаш оттаьь хиннайле а, толам баьннаб ала Йиш Йолаш дар. Хьайба организм иммуноактивни хулаш хиннай!

Долче, лимфоидни клеткашта воздействи еш а дарна иммунологически активность луш а, хIанзалца гучаллина а Йола цкъа шиъ тайпара вещество а-их хIьта организма чу. Боккъонца зобин железах хьаллулаш я из вещество. Цхьабакъда, из фу вещество а я ше ништте действи е а — Iилманхошта из хIанз укх сахьата хоаш дац. Фу дерга хIьта, из хиъ мег-ах из юхейиса даI нара Йоаш а эттара «керттера» а къайле.

(АПН).

С. Бадуев ваь 60 шу дизарга

Поэт, писатель, драматург

Боарам боацчаш йоккха талант йолаш писатель вар Саид-Селах Сулейманович Бадуев. Аьхха итт шера мара бIаьхбаланзар цу хьаькъалерча поэта, писателя, драматурга творчески боих, цхьабакъда, лоаман шовдаш санна марo кхоачалургйоаваш дукха я цо шийи халкъа юхейтта гаиз.

С. Бадуева шиий произведенеш тIа дувц адамий уйлаш парсIатошта латташ хилар, из денал долаш дуьхьала воал дынаца дувзаденачa баьдеча гIулакхашта, цо хестабу цIена безам, къовсам лоатуабу шийи халкъ сийрдача ярааx кхадара тIехьа.

1926-ча шера дена кепа йоазонаш тIа каст-каста арадуаха доладу С. Бадуева дувцараш, повесташ, стихаш, поэмаш. Нохчийн художественни литература ларя зархIа метаргьа цун творчествах.

Жанрашка диллача чIоагIа эргаш а чулоацача вахара оагIонашка диллача шера а я С. Бадуева творчество. Нохчийн бIаьхийча багахбувцамцарен эрсий классически а советски а литературацарен дукхъювлаш яр С. Бадуева творчество.

Сакхетаргхилча дена ше мел пьхаха ха халкъа творчество гулъеш аькхар цо. Цуьна халкъо дувцаш хоза а, цо дIададъ а дола дукха фаьлгаш, легендаш, иллеш кепа теха арадаьнaд «Нохч-ГIалгIай фольклор» яхачеш (1940) «Шена шовдаш» яхачеш (1963) сборникаш тIа. Кепа йоазоний хоамах, 1926 шу хьаьтташ 15 гаргга стихотворении яхьа дувцарга мара дацар С. Бадуева яздаь. Кхаь-дикъ шера (1926—1930) итташ стихаш, поэмаш, дувцараш, повесташ язъю С. Бадуева. Царна юкъе вахар кIоарга а нийса а хьахьоккхи хилларца кхьастта белаIйоалаш яр «Имран» яха повесть, «Мецал» яха дувцар, «Йист ца хулаш Iелац се», «Паччахьа ханага» яха стихаш.

1929 шера арадаьлар цун произведеней хьалхара сборник «Лоамашкара цIераш». 1930 шера кхы а ши сборник арадоаккх цо («IадатанГ», «Дувцараш, иллеш, поэмаш»). Цу шерра а кепа теха арабоал цо ваде хьаьрIача «ПаьтIимат» яхача романа хьалхара корта.

Тхьаь иттлагIча шерашка С. Бадуева язъю «Сомаьнна ячейка» яха повесть, аралха инийчьи «керма произведенеш», «Колхозхой иллеш», эрсий меттахара нохчий меттала йоах «Берал», «Вокха саг Архипи Ленька» яха М. Горьке произведенеш. Дукха ха йоаккх С. Бадуева Зелимхана йола материалаш гулъеш, Ведана районе вода из, «Зелимхан» яха драма язъю.

Нохчийн къаман драматурги эггара хьалха хьахтехлар Бадуев Саид ва. 1931-ча шера духхьашха художественни студи-театр хьадехлаца юкъ-юкъе мара лаьцар С. Бадуева драматически произведенеш. Царна юкъе эггара лоархIамегIа яр «Даьй Iададаш» яха психологически драма. Пхьенаша — дIаяхача халача замах юхедисача цу веча гIулакхо — бIаьш нах боабора. Автора масе а тешаргволча тайпара хьахьекхар ихьенаш дехьига Iалальмате докхха вулам хилар.

Студе болх дIа а болабенна «Даьй Iаьдалаш» яха спектакль нaха дика тIайицачул тIехьагIа шийи беррига болх драматургена, театра хетабу С. Бадуева. ТIа-тIа керда спектаклаш уттаю цо язъьча пьесех. Из тIахул репетицешка, цо хаддаза болх бу режиссерана, актерашца.

1933 шера С. Бадуева «ЦIе чIоагIале» яха спектакль а оттаеш хьадехл эггара хьалхара Нохч-ГIалгIай къаман театр. Граждански тIема исторена хетаь яр из пьеса. Исторически тематика цо хьаэцар миййса дар, хIана аьлча шийи кхел йиза шийна хьакраийцача халкъа массаза а лоь, кIалнарчуни тIадоагIаргдолчуни бизза хамбара эшаш дола дIадахар довзалга. «Капитализмах юхедиса во гIулакхаш: Iадаташ, дына гIулакхаш, тайпашта тIаутттилга, миттта кхьдараш хIана а чIоагIа долча Нохч-ГIалгIайчеина къаьстта доккхача маIане да художественни литература», — яздаьд Бадуев Саида.

Исторически темах яздара даькъе ше цхьаь хиннавац С. Бадуев. Цу темах яздаьд Гойтов Iаддал-Хьамида («Таьзет») МальсаговгIар Дошлакъаси Оарцхоси («Пхьа»), З. Мальсагова («ЙоI йодалр»), Д. Шерипова («Iалбик-Хьажа»), А. Эльдарханова («Шейх Мехсум»), Х. Ошаева («Къовсам сецаш бац»), миттта кхычар а.

«ЦIе чIоагIале» яхача пьесал совнагIа С. Бадуева 1937 шера кхы цхьаькха а «Байбулат Таймаев» яха исторически драма язйир.

С. Бадуев мел воккха драматург хиннав геттара дика хьахьекх цун эггара боккхагIа болча балхо — «ПаьтIимат» яхача драмо. Цу пьеса тIа ворхI — бархI шера болх баьб автора, бакъда, дIаьта а кхоачаш чакхдалакза кхаьчад из вайга хьа. Ше из пьеса театро дIа массаза лу (1934, 1935, 1936 шераш) кхы дIадо а тоадар духьа иха хьайдаьд из автора. ТIеххьара а 1937-ча шера «ПаьтIимат» яхача драма тIа болх дIаболабу режиссера Батукаева, Нохч-ГIалгIай къаман театра актераша а. Цхьабакъда, автора геттара чIоагIа сатийса гIулакх кхоачашдилазар — сцена тIа оттадаь бIаргадевнзар цунна селла дукха хьа а хьегаш ше яздаь «ПаьтIимат». Премьера хила ши ди эшаш, 1937-ча шера 5-ча октябре харц меттах лаьцар Саид Бадуев, кхы хьа ца хезаш цигга висар из.

Нохч-ГIалгIай драматурге эггара толашагIа йола историческа драма я «ПаьтIимат». ХIана вай хана а боккхача лоархIамера дукха а дешаш да цу тIа къоастадераш. Дынo теха Iадатеи шариIате гIабаш вайнаьха кхалсагах Iолегаделяга, цIагIарча доалах из мукъайоаьккхилга — таханарча Нохч-ГIалгIай республикана а хьалхашка латта из лоархIамера декхар да хьаькъалерча драматурга шийи гонзал, уйла чIаьхийтар. «ПаьтIимата» образаца автора хьахьекх аздел долаш моральни цIенеи йола вайнаьха йоI халача хьале, ховдам беш йола из хьаэттача хана, аIалла шеи ца йоалаш халкъа юкъара гIулакх бахьанне хоаттабеча къовсаме отта мишта хийча хуз.

«ПаьтIимат» яхача драмах а кхыча пьесех а художественни произведенеех а гучадоал Бадуев Саид воккха художник хилар, дешк из тамашне говза хилар. Нохчийн халкъа вахар Iалаьмате дика довзаш хиннача цо ше маддарра сцена тIа хьахьекхад лоамарочун вахар. Цун произведенеша вайна гойт геттара дукха образаш: чинахой, пристопаш, бахархой, моллаш, ахархой, белхлой. Хьаддача исторически хоаттане хьахьекхача реалистически самалашца С. Бадуева вайна хьалхашка оттаду шерра социальни сурт, ше маддарра хьахьекх маьхха аьмалаш хьа мишта хуз.

С. Бадуева произведенеш кIоарга къаман гIулакхаш дувцаш я. Цхьабакъда, йоккхий социальни проблемаш ювцаш уж маьрра къоастаеши хилар бахьан долаш кхыча къамашта а гаргеш кхетаеши я цун произведенеш.

М. ШАМСУДИНОВ,
театровед.

НАЬКЪАШТА УЛУВ ГАЬНАШ ЙОГIА

Укх тIеххьарча шерашка наькъашта гонахьа гаьнаш дIайогIара балхаш шерра даржаш латт. ХIара шерра наькъашта улув 5 эзар совгIа сомий а воитта а гаьнаш дIайогI. Дукха рувкIьа дIаухийт цу балхашка.

ЛерттIа лорадеши архитектурно-художественни дешаша дIадехарашта жеи пуши ац дукхагIдолча боахамаша наькъашта улув дIаегIа гаьнаш. Цу гIулакха дукха лоархIам а ца беш, наькъий организацешa наькъашта гонахьа гаьнаш дIайогIара йоагтIаш йола уйла ца ярах хьахинараш да уж. Цудухьа дувлийт гIалаташ а. ДукхагIйолча хана лаьтта лерттIа хийч а ца деш дIайогI гаьнаш, телхаю уж дIайогIара хаваш, доагтIача тайпара гIулакх дац царна.

Гаьнаш дIайогIара, царна гIулакх дара балхаш дукхагIдолча боахамашка бIаьстан-гуйрана ду. Кхьача ханашка тесса бут из болх. Эррига ахкан-гуйранарча хана наггахьа кIир тохари йоIалгон мара наькъий боахамаша гаьнашта дош гIулакх дац. Гонахьара лаьтта цамна даккхац, хий девнац, молхаш оттац. Наькъашта улув дIаегIа гаьнаш воча хьала тIа хилара керттера бахьанаш да уж. Масала, духхьала лерттIа гIулакх ца дарах йовъаенна гаьнаш хувцаш соаккеи укх шера бIаьстийя 2,5 эзар га дIаегIай поп. Погорелова кулгалдеча № 916 йолча наькъа участке.

Декоративни, сомаш, бIараш лаьта гаьнаш дIайогIилга шердаран республике сомий бешамаш хьаiраш, миттта совнаш, республиканска областной лоархIам болаш долча наькъашта гонахьа сомийи бIарийи гаьнаш дIа а йогIаш лорадеига вIаштIехьдалихкран уж дIаегIача хьалхарча кхаь шера царна лерттIа доал даран дола балхаш 1963 — 65-ча шерашка лесхозаши леспромхозаши йолча районашка чакхдаха Нохч-ГIалгIай АССР хьуна боахама а хьунаш лорара а управленеш декхарийла еш йола постановленеш яьй РСФСР-ен Нохч-ГIалгIай республикен Министрий Советаша. 194,5 километр дIеахая долча 200 гектар майдан тIа хила еза уж гаьнаш. Цу даькъе планаш оттаьлр соахка 53,5 километр, укх шера 69 километр, хьагIадоагIача шера 72 километр уж дIайогIа езаш. ХIара шерра мел дIайогIа еза а малагIча наькъашка уж балхаш де деза дIахьекхаш а йола из план дIайовзийтай хIара лесхоза, леспромхоза.

Новкъа хале а, республиканскии областнойи лоархIаме долча наькъашка гаьнаш дIайогIара планаш 50 процентала кIезигагIа кхоачашъаьча Шелковски Сунженски леспромхозаша мара 1963—1964-ча шерашка де деза уж балхаш дIахедалаьдац. Цу боахамех ларкIа езаш я Грозненски лесхоз, Шаьла, Ачхой-Мартана леспромхозаш. Наькъашта гонахьа гаьнаш дIайогIилга дикагIа вIаштIехьдалихкхараи паччахьалихкеи план кхоачашъярах де дезараш ца деш сатийна Iеш я хьуна боахамеи хьунаш лорархеи управленеш а.

Массанена а хоьш ма дий улув дика гаьнаш хилча мара маьла дикa из Iобиллабала а нийкъ дика ларкIа йиш ца хилар.

Къайле йолаш мичад доакхна нагьарна, Iана хана хьурмат ца деш тедарца, сом хаташ ярaш дечкъаерца хIара шерра 20—30 процент царна юкъера дIакъасташ хилар.

Практике хьахьекхах уж общественноста дакъа а лоацаш дIастIача моттигашка гаьнаш кустарникаши кагъелга, лечкъаелга кIезигагIа хилар. Массанахьа а даков харгдоацами да общественноста дакъа а лоацаш наькъашта гонахьа гаьнаш дIайогIилга.

ГуракIа гаьнаш дIайогIа ха хьатIаькхачарца наькъаш хоадарал севгIа шортта сом хургболча тайпара гаьнаш дIайогIа еза.

У. ГАГИЕВ,
Нохч-ГIалгIай АССР-а автотранспорта наькъаш дахарен ремонт эрен управлено ППО начальник.

ШИН КОГА ТIАРА ЦИЦХОЛГАШ

ФЕЛЬЕТОН

ТIой-Юртах Далакха-Юртах юкъе сийнача баь тIа дегIа еттача кирпичнех даь хоза цIенош. Из я Наьсарен райпо цIерах йола маьхх и пекарни.

Укх чура гIулакхаш дерригаш дийца-м вар а вац. хIаьта а керттера дараш — хувцаньв дараш.

Дог чудоаллача сага хала да укх чу ль маькх яа. Маькх еча нехе бIехa я. БIарччача бетташка дилап цу чура ийнаш. Цудухьа, шин цIелгаца хIана балкац аьнна хьоара бед боала ийнех Iолета. Бедах дотта хий недаду пед бIеха ба. Оацош уйла елаш, кIезига хила йиш йий цун, миска чура маькх хьалъекхачул тIехьагIа кочегара Могушкоьв Аюпа хьацараша йиза шийн бIеха батти кулгаши цу чу дулаш хилча. Цу педа чу кулгаш кхьча болллоша а хул. ХIаьта из мIаде хий, шек а ца боаллаш дIатох хьоара белах.

Даьх юхебиса боахам саннa шоай хьаштдолча тайпара делаю из маькха пекарни цигарча цхьаболча болххоша.

Пекарне штатах болх беш 43 саг ва. Царна ларкIа везаш ва возчик вола Манкиев а. Цун совгIа маькх еш ба: маттахьа мара балха ва хула воккхагIа вола мастер Арчаков Ахьмад, дукхьал мастер Аушева Лемха, кочегар Могушков Аюп.

Арахьара гIулакхаш дукха хулаш вола Арчаков Ахьмад ломагIа йолча хана балха хилеш. Укхаза денней бийсaккей оп йола 1200 килограмм маькх пхеттехьа дIалуш хул мастер йолча Аушева Лемкай мар Могушков — хьалха хиина райпо растратчик. По маькхах шийи хьаштдар ху. ХIаьта маккахнойна кIалха. «Арчаков», аьле хулг а яйу.

Дукхача денош балха ва мукъа вац хул кочегар а. Царна беха хилийтах мастер йолча Аушева Лемкас. По чухьех, моллагIа бола пекарнена гIулавах доаца нах. Цар пишка чу а йол, хIаьта оттачул тIехьагIа цу чура ара а йоахх маькх.

Дикача хьале ба Лемкай етти цун Iасеи. Сийнача баь тIа дола кIордадаьчул тIехьагIа пекарне долх уж. Шоаш кхоабача чуахa ма Iомалой хьайбаш а. Укхаза аккарна яа шортта маькх я. Цун на тIа мала тоIнлагIа бола муж ба. Цудухьа вIалла тара а дац ТIой-Юртарча кхьча хьайбашта. Той санна увгIа дагIаш цIогарч а долаш лорзаш лелаш хул уж сийнача баь тIа. Цар муж бий недар цIенъеш яц. Из сурт укхаза хIара денна хулаш да.

Пекарне санитарни тIахьожам цхьаккха тайпа болаш бац. Вай цIераш яьха болхлой лерий тIахьожамах чаидхбувлац. Наьрановски санэпидстанце керттера лор я. Пахулин хьаштдолаш вац цу гIулаккаца.

Уж дерригa теха гIулакхаш, маьха кхуврчах мотт хьекхараш дукха хилар бахьан долаш юрта бахача нахага дIахходчаш йола маьх яа хала долаш во хул, цул совгIа шийи хаинахьа дIа а кхачап.

ТIой-Юртарча маькха пекарнех шин кога тIара цицхолгаш яхь тай. Райпо кулгалхоша царна моллах тохара юттахошта чIоагIа дика хетаргдар.

П. СУЛЕЙМАНОВ.

Терриомторга барзкъаш тегача ателье пехаштa юкъе Октябра сийна аьржача социалистически яхье хьалхле Непротас Екатерина Ивановнас доел деча цеха коллективага а.

Октябра цIей тIакхача йисача хана кхы а дикагIа къахьег цеха коллективо. Цу юкъе хьинаре дакъа лоаш цеха дикагIа болча кхалнаха мастераша Дериглазова Елизавета Павловнас, коммунистически къахьегама ударница Алиева Хаймане Хусейновнас, кхычар. Царех хIаране шоай балха вадаиш 150 процент кхоачашъю.

Сурта тIа: маIача маькха барзкъаш тегача цеха дикагIа бола болхлой (аьрдехьара аьттехьа) Алиева и Дериглазова.

И. Плиева сурт.

СПОРТ

БАСКЕТБОЛ

Дукха ха юкъенначул тIехьагIа г. Грозверча «Динамо» яхача стадионе юха а дIадолаьделар республика хьалтара моттиг шакхара баскетбола ловзараш. Яхье дакъе лоацаш я ворхI маIача наьхеи яах кхалнаьхеи командаш. Царна юкъе я вай республикера цхьаьцца маIача наьхеи кхалнаьхеи сборни командаш. Из шин команда хиларь бетта Ерригроссийски яхьашка дакъа лоацаргдолаш я.

Эггара хьалха хиннача ловзарашка «Локомотив» общества баскетболисташ котбайлар пединститута командал (счет 47:42). ЧIоагIа котбоала безам болаш бар республика яьсиа баскетболисташ — из команда лайцар «Труд» общества командаца. Хьалхарча вIаштIкхатаре котбайлар кьонa баскетболисташ, цхьабакъда шоллагIча ловзаре счет 70:45 а йоалаш кIишар. Яхь дIахо хьош я.

Д. КОДЗОЕВ.

ЕЙГА АТЛЕТИКА

Город Краснодаре йистеьлаяй ВЦСПС олимпийски команда какиндаташ болча, иза болча ейгача атлетика яхь. Цига дакъе лоацаш хиннай СССР спорта мастер, Грозверa спортсменка Тихомирова Валентина («Спартак»). Цу матче 4744 очко а яьккха ВЦСПС дошо медаль а яьккха чемпионка хилар из. ХIаьта многоборьех а 4775 очко а цхьаькха а дошо медаль яьккхар Тихомировас.

ФУТБОЛ

Орджоникидзерча «Спартак» отиндове Ростсельмаша футболисташ котбайлар Казанерча «Искра» яхача команда футболисташ.

ЧIоагIа сакхердаме хилар Серпуховски «Звезда» Нижни-Тагилерча «Уральца» командашта юкъе хинна вIаштIкхатар. Ловзар дIадоладенначa 86-ча минуте «Звезда» футболисташа бурган яхийтар «Уральца» коа маIарошка. Ловзар йистедаьлар «Звезда» команда кот а йоалаш.

О. НИКОЛАЕВ.

Редактора викь. А. А. МЯКИЕВ.

ЛадувгIа

Радио: 6.30 — Юрта боахама болхлошта передача (гIалгIай меттала). 6.45 — Кхашкарча болхлошта музыка. 7.10 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор. 7.30—Ховмашка передачей программа. 8.15 — «Сердало» газета оагIонаш тIара. 8.25 — ЧIондаргаа оркестран лаьрхIа дола концерт. 8.45 — Ашараш. 9.00 — Москвера трансляци. 10.00 — «Комсомола шовзткъеи вия шу дизаран, комсомольски организаций яхьий гIулакхаштеи котаяь йола Республикански радиолинейка» — передача (эрсий меттала). 11.00 — Москвера трансляци. 16.05—«ТIахьеннийн оазаш» яха музыкально-литературни композици (эрсий меттала). 16.30—Керда хоамаш (гIалгIай меттала). 16.45 — «Шерипов Асланбек» яха очерк (эрсий меттала). 17.00 — «Къоанал» яха передача (эрсий меттала), 17.30 — Керда ховмаш (эрсий меттала). 17.45 — Звицьевой-агитатор яха беседа (нохчий меттала). 18.20 — Керда ховмаш (нохчий меттала). 18.35— Инструментальни музыка концерт.

Хьажа

Телевидение: 18.30 — Телевизиони кердадараш (гIалгIай меттала). 18.35 — Киножурнал. 18.45. — Комсомольцаш, дIахьалха! 19.40 — Халача наькъий яра. 20.25—Тхо коммунизмагахьа никъ лаьца долхаш да. Кинорепортаж. 20.40 — Телевизиони кердадараш (эрсий меттала). 20.45 — Передачей программа. 20.50 — «Наьха бараш» яха художественни фильм.

Город Грозне, Первомайски улицагIа, № 15, яхача гражданка Григорьева Юлия Ивановнас г. Грозне, Пролетарски улицагIа № 56, вахача Павел Дмитревич Григорьевгара ше хьакъастарах дола дош суде деннад.

Дош дувцаргда г. Грозне, Ленински района халкъа суде.

Нохч-ГIалгIай АССР, Грозненски района Толстое-Юрта, Нурадилова улицагIа, вахача гр-на Кагиров Мусас суде деннад Нохч-ГIалгIай АССР, Грозненски района Толстое-Юрта, Нурадилова улицагIа, яхаш йола шийи сесаг Кагирова Абдурахьмано Маликa ше йитарах дола дош.

Дош дувцаргда Грозненски района халкъа суде.

Город Грозне, Калинина цIерахча поселке, Тельмана переулкагIа 20, вахаш вола гражданин Ильин Николай Васильевич суде деннад Ленинградски областа гор. Луга, Нижегородски улицагIа, 83, кв. 10, яхаш йола шийи сесаг Ильина Раиса Исаевна ше йитарах дола дош.

Дош дувцаргда гор. Грозне, Ленински района халкъа суде.

ВЕЖАРАШХА ДОЛЧА МЕХКАШКА

ВАРШАВА. Варшаве хьайийлай 1-ча Интернационала бIаь шу дизара хетаь Iилман сесси. Сесси вIашагIъеллай ПОРП-а ЦК-арча парте исторе Институтоi общественни Iилмий Лакхехьарча школо.

Сессе балха юкъе дакъа лоацаш ва 300 совгIа истори а, хIаьта миттта Советски Союза, ГДР, Чехословаке, Францe, Итале болхлой болаш историкаш а.

Варшаверча В. И. Ленина цIерахча Музея залашка хьайийлай хьахьокха оттадь Iалаьмате дукха 1-ча Интернационала оригинальни документаш, фотокопеш, материалаш, Карл Маркса, болхлой болам кхыча деятелаша даь къамаьлаш а долаш йола йоккха выставка.

Марксистски уйла 1880 — 1890 шерашка Польше датIаахара истори хьахьокхаш йола иллюстрацеш а я выставке.

• • •

БУХАРЕСТ. ДоттагIалеи дIахьа дувцар кхетадеш долча хьалашка чакхъьнива переговораш яр бахьан долаш укхаза кулгаш яздаьд товарооборотех 1965 шера декхар такхарен хьанъельарча Румынски Халкъа Республика правительстванеи Корейски Халкъа-Демократически правительстванеи юкъе аьча соглашенеа, яхаш хоам бу Аджерпресса агентства.

РНР-о тергъа машинаш оборудоваши, запасной оатхалаш, подшипникаш, автопокрышкаш, тайп-тайпара химикаташ, КНДР—болата прокат, къаьстта шоай тайпара болаташ, тхьамка, магнезит, чкъаьран консерваш, кхыдола товараш.

Товарооборота боарам дIахо лакхбе ларкI соглашене.

• • •

БЕРЛИН. Боккхача толамца чакхйоалаш латт ГДР-е СССР халкъа артистий К. С. Станиславскеи В. И. Немирович-Данченкои цIерахча Паччахьалихкеи академически музыкальни театра гастролеш. Театро эггара хьалхара постановка оттайир Дрездене. Советски хьаьшаша хьекхар «Катерина Измайлова» яха Шостаковича опера.

Зрителаша чIоагIа гIадбаьа тIайийшар спектакль.

• • •

СОФИЯ. 10 шу дизад Софе болгаро - советски доттагIалеи музей вIашагIъелла.

Музее сулдаьд Советски Союзеи Болгареи халкъашта юкъера дохаргдоаце вежарашха дола доттагIал хьахьекхаш дола 10 эзар совгIа сурт, документ, кхыйола материалаш.

• • •

ГАВАНА. Октябра 47 шу дизар дездара хийчо е йоланьа Кубе. Берригача мехка гIоала чакхьаргьа адамий исторе чухь цу сийлахь-доккхача денна хетаь торжественни акташ, хьекхаргья Советски Союза хьакъехьара фотовыстанкаш. Эггара хьалхара цу тайпара выставка хьайийлай Регла — шийи революционни традицеех дика йовзаш йолча Гавана болхлой пригороде. Из вIашагIъеллай революци ларара районни комитето. Моттигерча культура совет чуйолча кIеношка хьайийлача цу выставке хьокха оттадаьд дукха лоархIамера, къона Советски паччахьалихке хьалхиначa хьалхарча шерий хьакъехьара фотографеш.

«ГОЛДУОТЕР — ИЗ ТIОМ БА»

НЬЮ-ЙОРК, 27 октябрь. (ТАСС). Голдуотер — из американски халкъа бола тIом ба, цу тайпара бар ши маIаи делаш боаца демократически партетара вице президенталла вахийта оттаваьча кандидата сенатора Губерт Хэмфре селхана Мадисоне (Висконсин яха штат) даьча къамаьла чулоацам.

Сенатора Хэмфре чIоагIа критика йир республикански партетара президенталла харжа оттаваьча кандидата Барри Голдуотера арахьарча политика ерригача программа. Нагахьа санна Голдуотера тIаьхехьача тайпара США хилча, аьлар цо, дерригача дуней тIа тIема юкъе эза хургъяр уж — Малхбоалеи Европерча ядерни тIема, тIа-тIа шерлуш латтача Къулба-Малхбоалеи Азерча тIема, Кубайна дуxьаларча тIема, Берлинерча тIема. Проблемаш къоастадра меттел, дуxьал дIа довлаш дикъда яхаш ва Голдуотер, хIаьта, бух соцпача кхаьчача, уизаре катастрофа я из кагийолла гIертар, аьнна хоам бир харжархошка сенатора Хэмфре.

КЪАХЬЕГАМХОЙ КВАРТИРАШКАРА АРАБОАХ

ЛОНДОН, 26 октябрь. (ТАСС). ХIара бетта судаша решенеш а еш квартирашкара 1300 дезал арабоах Англе. Дуккьал укх шера квартирашкара 18 эзар дезал арабаьккхаб. Вахача наькеи квартиросъемщикийи къаман ассоциаце хIара шера хулача конференце селхан йоалайир уж даннеш.

Цу тайпара гIулакх ца хилийтара лейбористски правительствога чрезвычайни законодательство оттадар дийхар конференце. Консерватораша квартирех нах телабах дола закон даькккхача дена, белгалдоах конференце резолюцие тIа, квартирашкара нах арабахара йола 106 эзар решени тIайийцай судаша.

Хоржамаш хилалехьа лейбористски парте квартирех ахча телабах дола закон дIадоаккхаргда, нах чубаха цIенош хьалара къаман программа вIаштIехьйоаккхаргья, яхаш дийца хабараш кхоачашдар дIадийхар конференце дакъа лоацаш хиннараша.

ФРАНЦЕ АХАРХОЙ ДУХЬАЛА БА

ПАРИЖ, 26 октябрь. (ТАСС). Шоаттдийнахьи хIирандийнахьеи ерригача Франце гIолла чакхъьаьнача митингашкеи демонстрацешкеи дакъа лоацаш воараш ахархой хилар. Кагийи юкъерен боахамаш хIалакдарга дугача правительства политикина духьала профсоюзий тIахьехамца аравьлар Туре 3000 ахархо, Валансе — 2000, Алансоне — 1500, Ла-Рам — Сюр-Йоне — 3000.

Шоаш йоахача продукцена мах тIатохар дех ахархоша. Митингаша тIаийцача дукхача резолюцешка кагийи юкъерен боахамаш тоадара а чIоагIдара а эшараш сихагIа дар дIадех.

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА

КОНФЕРЕНЦИ ХИЛАЛЕХЬА

КАИР, 26 октябрь. (ТАСС). Азе, Африка халкъий солидарноста организаце даимарча секретариата генеральни секретара Юсеф Сибаи аьннад укхаза Каире 1965 шера февраль бетта кхаь континента — Африка, Азе, Латински Америка халкъий солидарноста конференци яра хийчо еш йола комитет гулъе решени тIаийцай аьнна.

Африка, Азе, Латински Америка 18 мехка солидарноста къаман комитета викалаша дакъа лоацаш йоача хийчо яра йолча комитета ювцаргъя конференце повестка, конференце дакъа лоацаргдараш белгалберга, из хургйола ди чIоагIдерга.

Эдуардо Фрей — Чиле президент

ГАВАНА, 26 октябрь. (ТАСС). Чиле къаман конгрессо официально хьахаьдьаdaьд 1964 шерагара дена 1970 шерага кхаччалца республика президенталла Эдуардо Фрей хоржаи аьнна, яхаш Сантьягора (Чили) хоам бу Пренса Латина агентства корреспондента. 3 ноябре дена шийи болх бе дIаволалургва Эдуардо Фрей.

4 сентябре хиннад Чиле президентски хоржамаш.

Дунен тIа эггара йоккхагIа

ПРАГА, 27 октябрь. (ТАСС). Дунен тIа эггара йоккхагIа дола ярха хьисапера тIий тулларгда Витава яхача хи тIарча Орлицки водохранилищана тIагIолла. Шийи доккхалга диллача из дикка тIех хургда Ниагара тIарча изаме болча гIирсал.

Волатах доча тIаь арка хьалхара доакъош вIашагIхетта болабенаб гIишлохой. ТIаьга дIайохийташ йола ерригa материалаш рентгена, ультразвука, радиоизотопий ноккъостаца къаьста чекхамбаь чаккхьлинай. Пира хьалбеча болх беш я кердагIа йола гIишлой машинаш.

Арка хьисапера тIаь дакъа дIоахкала 330 метр совгIа да, 43 метр лакха я арка, болата довкьой дозал — 4500 тонн совгIа.

Пира хьалбеча консультаци телараш советски специалисташ ба.

АФГАНИСТАНА столица — город Кабула центре. Хьалхарча шинне «Спинзар» яхача гостиница керда цIенош.

В. Соболева сурт. ТАСС фотохроника.

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный, ЦIеча фронтовикий улица, 15. Телефонаш: редактора — 2-41-86; редактора ген. — 2-07-01; белхалхана секретаря—2-48-49; партийни вахара, промышленностна, юртбахамна, кхыйола отделий — 2-25-72; корректорско — 2-09-30.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный, ул. Красных фронтовиков, 15, Телефоны: редактора — 2-41-86, зам. редактора — 2-07-01; ответственного секретаря — 2-48-49; отделов партийной жизни, промышленного, сельскохозяйственного и иных — 2-25-72; корректорской — 2-09-30.

«Грозненский рабочий» издательства типографа. Революции проспект.

Типография из-ва «Грозненский рабочий». Проспект Революции.

С00206. Заказ № 6040.